

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

Public participation in village development of Ban Khon Kwang community,
Mueang district, Prachin Buri province.

ลลิตา จูมโสดา

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ชื่อเรื่อง : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้วิจัย : ลลิตา จูมโสภา สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

พ.ศ. : 2563

บทคัดย่อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการมีส่วนร่วมและตัดสินใจของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 3) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ชุมชนบ้านขอนแก่น จังหวัดปราจีนบุรี ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชน ณ ชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 112 คน นำเสนอในรูปแบบตาราง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายระดับการรับรู้ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์มีความหมายดังนี้ x แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง Sig. แทน นัยสำคัญทางสถิติ t แทนการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย F แทน การวิเคราะห์ความแปรปรวน * แทน ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ** แทน ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเกษตรกร รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป สถานภาพส่วนใหญ่ในชุมชนกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพเป็นลูกบ้าน
- 2) ระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนประชาชนในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย อยู่ระดับที่สูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมาคือ การรับรู้ 3) ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม และการรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผน ที่ค่าเฉลี่ย 4.60

และ 4.59 ตามลำดับสมมติฐานที่ 1 การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนของพนักงาน ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ยอมรับ

4) ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนยอมรับ

Title : Public participation in village development of Ban Khon Kwang community, Mueang district, Prachin Buri province.

Researcher : Lalida juomsoda

Year : 2020

Abstract

The aim of this study is to study 1) to study the ways of participation and decision-making of the people of Ban Khon Kwang Community, Muang District, Prachinburi Province 2) to study the guidelines for participation in the operations of the Ban Khon community people. Pitch Muang District, Prachinburi Province 3) to study ways to take part in receiving benefits And participate in the evaluation Ban Khon Khang Community Prachinburi Relationship between knowledge of participation The sample group used in this study consisted of community administrators. Community developer And 112 family leaders in the community at Ban Khon Kwang Community, Muang District, Prachinburi Province, presented in the table image. Descriptive statistics were used for frequency and percentage (Percentage) and descriptive statistics were mean and standard deviation to describe the level of awareness. Presentation of analysis results Therefore, the researcher defined the symbols used in the analysis as follows: \bar{x} represents the arithmetic mean of the data obtained from the sample, SD represents the standard deviation of the sample, Sig. Represents the statistical significance, t represents the difference test. Difference of mean F instead of analysis of variance * representing a statistically significant confidence 0.05 ** representing a statistically significant confidence 0.01 The research results were found that :

1) Most of the samples were female. Be under the age of 40, bachelor's degree, occupation. Agriculture, income less than 15,000 baht, period of stay in the community for more than 10 years.

2) The level of perception of community development activities of the people in Ban Khon Kwang community Mueang District, Prachinburi Province There was a level of knowledge of three aspects of the village development operation.

Overall, it was at the highest level with the mean of 4.62. All of the above are at the highest level. By acknowledging policy information Were the highest at the mean 4.66, followed by perceived

3) Activities guidelines And the awareness of planning information at an average of 4.60 And 4.59 respectively. Assumptions 1. Perceptions of employee community development operations consisted of policy, planning, and community development.

And guidelines for conducting activities Affect their participation in community development operations, accept

4) The factors promoting public participation consisted of training, participation, Activities and membership of the bog Affect their participation in community development operations, accept

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ จากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ในการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการวิจัยจากงบประมาณเงิน รายได้ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่กรุณาให้ความ อนุเคราะห์ข้อมูล ประโยชน์จากรายงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็น ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารงานภาครัฐแนวใหม่ในการพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ต่อไป ขอขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัว ที่สนับสนุนคอยเป็นกำลังใจในการจัดทำรายงานวิจัยครั้งนี้

ลลิตา จูมโสดา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดของการมีส่วนร่วม	9
2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	18
2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	20
2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 รูปแบบของการวิจัย	39
3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
3.3 เครื่องมือในการทำวิจัย	41
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และแสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล	44
4.2 ระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชน	46
4.3 ระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม	49

(จ)

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 สรุปล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม
ประวัติผู้วิจัย

หน้า

63

67

68

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ตารางแสดงร้อยละข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	44
2. ตารางแสดงร้อยละระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน	46
3. ตารางแสดงร้อยละระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
4. ตารางแสดงร้อยละระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน	52
5. แสดงการทดสอบสมมติฐาน	56

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการมีส่วนร่วม (Participation) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากรัฐบาลกลางให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทำให้การปกครองตนเอง การปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนรัฐบาลของท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ หรือการเสนอความต้องการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปของการใช้สิทธิ์เลือกทางเลือก เพื่อให้เป็นฉันทามติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายของทางเลือกที่มีประชาชนร่วมตัดสินใจ ปัญหา อุปสรรคในปัจจุบันที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นล้วนแล้วแต่มีปัญหาซึ่งหลายสาเหตุมาจากประชาชนมีบทบาทร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีน้อยมาก เนื่องจากการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการองค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทน้อยมาก แนวทางในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้อง

การมีส่วนร่วม (Participation) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจ (Decentralization) จากรัฐบาลกลางให้ประชาชนมีอำนาจในการปกครองตนเอง ทำให้การปกครองตนเอง การปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนรัฐบาลของท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารพัฒนาท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ หรือการเสนอความต้องการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในรูปของการใช้สิทธิ์เลือกทางเลือก เพื่อให้เป็นฉันทามติ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายของทางเลือกที่มีประชาชนร่วมตัดสินใจ ปัญหา อุปสรรคในปัจจุบันที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่มีปัญหา ซึ่งหลายสาเหตุมาจากประชาชนมีบทบาทร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีน้อยมาก เนื่องจากการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการองค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทน้อยมาก แนวทางในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของคนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางความพอเพียงหมายถึงความ พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างมีคุณธรรมหากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว

นับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี การแก้ปัญหา นั้นจะสำเร็จได้จากความร่วมมือ ความสามัคคีและความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำ กิจกรรม เพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกัน ระหว่างกลุ่มและระหว่างชุมชน อันจะทำให้การเอารัด เปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคม หดไปและก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้เกิด ขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-11 โดยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนัก คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจน ประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผน ฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐโดยเฉพาะในพื้นที่ ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ปกครอง ประเทศถือเป็นรากฐานสำคัญของ หลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ตามที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2550 ได้วางบทบัญญัติที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นมีหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น และมีส่วน ร่วมในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่เพื่อตอบสนองความ ต้องการของประชาชน เพื่อให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับ ประชาชนมากที่สุด

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย (๑) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งใน และนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ (๒) พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อาทิ ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนา ทักษะทางสมองและทางสังคมที่เหมาะสม เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (๓) ยกกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีการ จัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต (๔) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนค้ำึง ผลกระทบต่อสุขภาพ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายและภาษี ในการควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ (๕) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่าง สถานพยาบาลทุกสังกัดในเขตพื้นที่สุขภาพ (๖) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับ สังคมสูงวัย อาทิ ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และ (๗) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วน ร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง ดูแลกลุ่มเปราะบาง และส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการ ความรู้ทางวิชาการที่ทุกคนเข้าถึงได้

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน มาตรา 8 (3) กำหนดให้ก่อนเริ่มดำเนินการส่วน ราชการต้องจัดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ผลดีผลเสียให้ครบทุกด้านกำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มี กลไกตรวจสอบการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ในกรณีที่ภารกิจใดจะมีผลกระทบต่อประชาชนส่วนราชการ

ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือชี้แจงทำความเข้าใจ ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวม จะได้รับจากภารกิจนั้น” และ (4) “ให้ถือเป็น หน้าที่ของข้าราชการที่จะต้องคอยรับฟังความคิดเห็นและความ พึงพอใจของสังคมโดยรวม และประชาชนผู้รับบริการ เพื่อปรับปรุง หรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อให้มี การ ปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้เหมาะสม” สนับสนุนให้ระบบราชการไทยเปิดโอกาส ให้ประชาชนและภาค ส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

จังหวัดปราจีนบุรีเคยเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ปรากฏหลักฐานเป็น ชากเมืองโบราณที่เรียกว่า “เมืองศรีมโหสถ” ตำบลโคกปิบ อำเภอศรีมโหสถ และทางด้านทิศตะวันออกของ เมืองศรีมโหสถ ยังมีชุมชนโบราณมีอายุร่วมสมัยเดียวกันกับเมืองศรีมโหสถอีกด้วย บริเวณชากเมืองโบราณ เหล่านี้มีชากโบราณสถานซึ่งใช้ประกอบพิธีกรรมศาสนาและโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป เทวรูป เครื่องปั้นดินเผา เครื่องสำริด เครื่องมือเครื่องใช้กระจายอยู่ทั่วไป ในสมัยต่อมา ศูนย์กลางความเจริญได้ ย้ายมาตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปราจีนบุรีเช่นปัจจุบัน ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่า “เมืองปราจีน” ในสมัยกรุง รัตนโกสินทร์ตอนต้นก็ยังเรียกว่า “เมืองปราจีน” หรือ “มณฑลปราจีน” จวบจนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการปกครองแผ่นดินตามแบบ ต่างประเทศ มณฑลปราจีนได้ถูกยุบเลิก คงมีฐานะเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่งต่อมาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เปลี่ยนคำว่าเมืองเป็นจังหวัด จึงมีชื่อเรียกใหม่ว่า “จังหวัดปราจีนบุรี”

ที่ตั้งอาณาเขต ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย อยู่ระหว่างละติจูดที่ 13 องศา 39 ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ 101 องศา 90 ลิปดา ถึงลองจิจูดที่ 102 องศา 07 ลิปดาตะวันออกห่างจาก กรุงเทพมหานคร 136 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 33 และหมายเลข 304 ใช้เวลาเดินทางเพียง 1.30 ชั่วโมง เป็นจุดเชื่อมโยงการคมนาคมจากกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือราชอาณาจักรกัมพูชาในรัศมี 100 กว่ากิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัด	นครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัด	สระแก้ว
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัด	นครนายก
ทิศใต้	ติดกับจังหวัด	ฉะเชิงเทรา

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดปราจีนบุรี ตอนบนเป็นที่ราบสูงและป่าทึบสลับซับซ้อน มียอดเขาสูง 1,326 เมตร และเป็นแหล่งกำเนิดน้ำหลายสาย มีธรรมชาติที่สวยงาม ทิศเหนือเป็นไปด้วยเทือกเขา และ ตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเกิดจากแควหูนามานและแควพระปรง ไหลมาบรรจบกันที่อำเภอกบินทร์บุรี และ ไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรีได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประกอบกับลมฝายใต้ที่พัดปกคลุมภาคตะวันออก รวมทั้ง หย่อมความกดอากาศต่ำ เนื่องจากความร้อนปกคลุม ลักษณะดังกล่าว ทำให้บริเวณบริเวณจังหวัดปราจีนบุรี ในฤดูร้อนมีอุณหภูมิสูงประมาณ 39 - 41 องศาเซลเซียส และอากาศค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว

พื้นที่/ข้อมูลการปกครอง/ประชากร พื้นที่ จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด 2,976,476 ไร่ แยก เป็น 1) พื้นที่ป่าไม้ 887,777 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.83 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด 2) พื้นที่ทำการเกษตร 1,113,560 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.41 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด 3) พื้นที่นอกการเกษตร 975,139 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.76 ของ พื้นที่ทั้งจังหวัด ข้อมูลการปกครองการแบ่งเขตการปกครอง แบ่งออกเป็น 7 อำเภอ 64 ตำบล 708 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง 1 เทศบาลเมือง 13 เทศบาลตำบล และ 56 องค์การบริหารส่วนตำบล

เศรษฐกิจด้านอุตสาหกรรมและการลงทุน

จังหวัดปราจีนบุรีมีความเจริญและมีการลงทุนจากต่างประเทศปีละจำนวนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่ถูก พัฒนาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม โดยมีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง เนื่องจากทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้เมือง

หลวงและใกล้ท่าเรือที่ใช้ส่งออก และอยู่บนเส้นทางสำคัญสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมอยู่ จำนวน 6 แห่ง

นิคมอุตสาหกรรม304 – อำเภอศรีมหาโพธิ

นิคมอุตสาหกรรมโรจนะ ปราจีนบุรี – อำเภอศรีมหาโพธิ

นิคมอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี – อำเภอกบินทร์บุรี

นิคมอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ – อำเภอกบินทร์บุรี

นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค – อำเภอกบินทร์บุรี

นิคมอุตสาหกรรมบ่อทอง 33 – อำเภอกบินทร์บุรี

ด้านการเกษตร

จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่เกษตรกรรมจำนวนมาก ทั้งพื้นที่ปลูกข้าว ทำนา ทำสวนผลไม้ ทำให้ปราจีนบุรีมีผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพดี กับผลไม้ที่เป็นที่รู้จัก เช่น ทุเรียน กระท้อน มะปราง มะยงชิด โดยเฉพาะทุเรียน ได้รับการจดสิทธิบัตรเป็นทุเรียนจีไอ ทำให้ทุเรียนจากปราจีนบุรีมีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นสินค้าส่งออกไปต่างประเทศทุกปี ทำรายได้สู่ประชากรในจังหวัดอย่างมาก

ด้านการท่องเที่ยว มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยชื่อดังอย่างแก่งหินเพิง และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อย่างเมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีน้ำตกมากที่สุดในประเทศไทย เนื่องจากมีพื้นที่ในอุทยานเขาใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ถึง 3 อำเภอของจังหวัด นอกจากนั้นปัจจุบัน จังหวัดปราจีนบุรีได้มีแหล่งท่องเที่ยวเกิดใหม่มากมาย อาทิ เวโรน่า ทับลาน (เมืองเวโรน่าสำรองในรูปแบบประเทศอิตาลี)

ด้านการสาธารณสุข จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบไปด้วยโรงพยาบาลรัฐบาล 7 แห่ง ประกอบด้วยโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งเป็นโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลประจำอำเภออีก 6 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 3 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลจุฬารัตน์ 304 อินเตอร์ อำเภอศรีมหาโพธิ ,โรงพยาบาลเมดิแคร์ 304 และโรงพยาบาลเกษมราษฎร์ ปราจีนบุรี 304 โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลค่ายจักรพงษ์ อำเภอเมืองปราจีนบุรี

วัฒนธรรม จังหวัดปราจีนบุรีมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองสำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คืองานเทศกาลมาฆปุริมาสศรีปราจีน งานนี้จัดขึ้นที่วัดสระมรกต ในบริเวณโบราณสถานสระมรกต อำเภอศรีมโหสถ เป็นระยะเวลา 3 วัน ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชาของทุกปี ในงานกิจกรรมหลักคือ การแสดงแสงสีเสียง การแสดงโขน ตลาดย้อนยุค รวมถึง การเข้าค่ายพุทธศาสน์ และปลูกจิตสำนึกทางศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียน นักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป การประชุมพระภิกษุและพระสังฆาธิการ ในจังหวัด การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา กิจกรรมการเวียนเทียนรอบรอยพระพุทธรูป งานประเพณีการแข่งขันเรือยาว จัดเป็นงานประจำมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528 โดยจัดที่แม่น้ำบางปะกงหรือแม่น้ำปราจีนบุรี บริเวณสะพานณรงค์ดำริถึงหน้าวัดหลวงปรีชากุล อำเภอเมืองปราจีนบุรี แต่เดิมมีการแข่งขันเรือเพียง 2 ประเภท คือ ประเภทใบพาย 2 ด้าน ซึ่งมี 15-19 ฝีพาย และแบบ 35 ฝีพาย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2538 มีการแข่งขัน 4 ประเภท คือ แบบ 15-19 ฝีพาย, แบบ 30 ฝีพาย, แบบ 40 ฝีพาย, และแบบ 55 ฝีพาย ผู้ชนะการแข่งขันจะได้รับถ้วยพระราชทาน จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งการแข่งขันได้รับความสนใจจากจังหวัดต่าง ๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ได้ส่งเรือมาร่วมแข่งขันกับทางจังหวัดปราจีนบุรี ปกติงานนี้จัดในช่วงเดือนกันยายน หรือเดือนตุลาคม ของทุกปี แล้วแต่ความสูงของระดับน้ำ งานวันเกษตรและของดีเมืองปราจีน จัดที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด ในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายนของทุกปี

ชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมและรายด้านตามลำดับ การมีส่วนร่วมพบว่าทุกด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับดี โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และค่าเฉลี่ยเท่ากับและมี 2 ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แลกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน
ขอนขว้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการมีส่วนร่วมและตัดสินใจของประชาชนชุมชนบ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนชุมชนบ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางในการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลชุมชนบ้านขอนขว้าง จังหวัดปราจีนบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

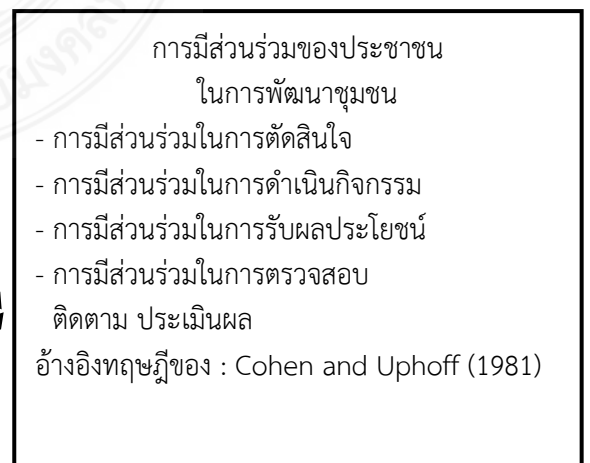
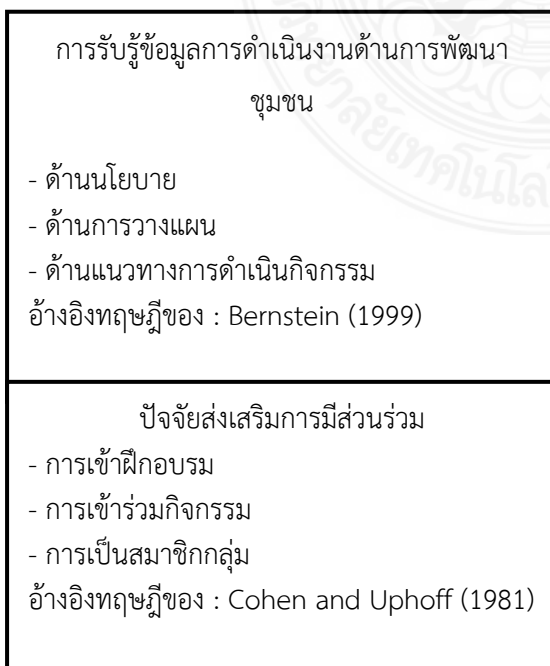
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีแตกต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีแตกต่างกัน
4. ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านขอนขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาไว้ โดยได้นำแนวคิดและทฤษฎีของ Cohen and Uphoff (1980) การมีส่วนร่วมแบ่งแยกออกเป็น 4 ประการ ซึ่งได้นำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบแนวทางการมีส่วนร่วมและตัดสินใจของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
2. ทราบถึงปัญหา อุปสรรค พร้อมแนวทางแก้ไขของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
3. ทราบแนวทางการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และมีส่วนร่วมการประเมินผลชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีตามแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 4 ประการ ของ Cohen and Uphoff (1980) สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ในช่วงเดือนตุลาคม 2562 วันที่สิ้นสุด 30 กันยายน 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี แบบลักษณะของการเข้าร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาชุมชน ร่วมในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมกำหนดการใช้ทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาภายในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนบ้านขอนแก่นได้ร่วมกันออกแรงในการทำกิจกรรม ร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนหมู่บ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่างๆ จากกิจกรรมโครงการพัฒนาในชุมชน เช่น โครงการต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาศักยภาพตนเอง และอาสาสมัครภายในหมู่บ้าน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนเข้าไปสังเกตการณ์ การทำงานของผู้รับจ้าง ภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวกับการ พัฒนาต่างๆ ในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประมวลสรุป นำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิด ทฤษฎีการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
- 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- 2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
- 2.5 แนวคิด ติดตาม ประเมินผล

2.1 แนวคิดของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับบทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเอง เช่นการรับ หน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญ ของบทบาทหน้าที่การทำงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็นการบริหารจัดการ ตลอดจนการเสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศจนมีความสำคัญและเป็นเรื่องจำเป็นในการปกครองประเทศของโลกประชาธิปไตย

ปัจจุบันประเทศไทยของเราได้ให้ความสนใจต่อหลักการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา 122 | Journal of MCU Nakhondhat Vol.5 No.2 (May – August 2018) ประเทศในแต่ละด้าน ทั้งด้านการเมืองสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิดตามหลักการธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยที่ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนได้ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงาน และร่วมรับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมไปจนกระทั่งถึงร่วมตรวจสอบ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมามีปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ประชาชนขาดความสนใจ หรือขาดการมีส่วนร่วม รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้

ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ได้กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ ได้แก่ การร่วมในการวางแผน คือการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทาง ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ การร่วมในการใช้ประโยชน์คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม และการร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี โดยการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางให้ภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นต่อไป

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984 : 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

Boonlert Chittangwattana (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ บุคคลที่เข้ามามี ส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิต ได้ด้วยตนเอง

King Prajadhipok's Institute (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของ ประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าใจร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด

Cohen & Uphoff (1981) การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

แนวคิดของการออกแบบชุมชนเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบชุมชนละแวกบ้าน โดยใช้ องค์ประกอบในการออกแบบเพื่อส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้นได้ถูกอ้างอิงในวัตถุประสงค์และ หลักการออกแบบของลัทธิชุมชนเมืองยุคใหม่ (New Urbanism) ซึ่งนำไปสู่กระแสการออกแบบชุมชนเมืองที่ ให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะและมิติทางด้านพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้ใช้งาน โดยการอ้างอิงกับ หลักการที่ว่า การออกแบบสภาพแวดล้อมเป็นการสร้างโอกาสทางกายภาพให้แก่การเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งยังช่วยสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้แก่พื้นที่นำไปสู่ความ ประทับใจและความภูมิใจในสถานที่ ซึ่งในทาง จิตวิทยาจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับชุมชนหรือสถานที่นั้นๆ

องค์ประกอบในการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้แก่ ขอบเขตทางกายภาพที่ชัดเจน ความหนาแน่นของชุมชน ความหลากหลายและการใช้งานอย่างผสมผสาน การออกแบบที่เป็นมิตรต่อการเดินเท้า และพื้นที่สาธารณะของชุมชน

เออร์วิน (Erwin, 1976) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ให้ประชาชน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ ความรู้ และ ความชำนาญร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงาน ขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีความหมายครอบคลุมมากกว่า การเป็นเพียงกระบวนการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ต่อสาธารณชนเพียงด้านเดียว ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบ ทางเดียว (One-way Communication) เท่านั้น นับแต่เป้าหมายของ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครอบคลุมต่อสาธารณชน พร้อมกันกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย จากนโยบายกิจกรรมและ โครงการพัฒนาสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไปสู่ กระบวนการสร้างฉันทามติ (Consensus Building) เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดและได้รับ การยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งนับเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ที่จะทำให้เกิดให้เกิดประสิทธิภาพ (จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, 2555; ใน Creighton, 2005) รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินการอยู่โดยทั่วไป แบ่ง ได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องได้รับการแจ้ง ให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนี้ ต้องการได้รับ แจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้ง ก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินการโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มี การจัดการหารือระหว่าง ผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูล เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการ และกิจกรรมมากขึ้น วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี ที่ 26 ฉบับที่ 50 มกราคม - เมษายน 2561 175

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ประชาชนและฝ่ายที่ เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจ ในการทำโครงการหรือกิจกรรม นั้นได้ใช้เวที สาธารณะในการทำความเข้าใจ และ ค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งมีหลาย รูปแบบ ได้แก่ 3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นใน ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

จากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่ง ตัวแทนเข้าร่วม เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึง ลักษณะโครงการและผลกระทบ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิลาวัลย์ มีอินธา, 2553) ก็พบว่า การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต่างๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การบริการ การบริโภค การผลิตและการกระจายผลผลิตในชุมชนนั้น ต้องให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนเอง กล่าวคือ ให้มีส่วนร่วมคิดร่วมกันรับผลประโยชน์จากการใช้ทุนของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนจะเป็นตัดสินใจว่าจะผลิตอะไรบ้างตามศักยภาพและต้นทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยเน้นการพึ่งพาทรัพยากร ที่มีในท้องถิ่นพึ่งตนเองและพึ่งกันเองในชุมชน นอกจากนี้ โสภณ สุภาพงศ์ (2541) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนไว้ โดยให้แง่คิดว่าการเป็นเศรษฐกิจ 178 วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปี ที่ 26 ฉบับที่ 50 มกราคม - เมษายน 2561

Cargill Cares Council พยายามที่จะรับรู้ถึงประเด็นที่สำคัญต่อชุมชนของเรา สร้างความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพกับผู้นำชุมชน และทำงานเพื่อช่วยปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพและส่งเสริมชุมชนที่มีชีวิตชีวาและมั่นคงไม่ว่าจะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเรามุ่งมั่นที่จะเป็นพลเมืองที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม การดูแลพื้นที่ ผู้คนและชุมชนที่เราอาศัยและดำเนินกิจการอยู่ ธุรกิจและพนักงานของเรามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกิจกรรมต่างๆ ที่จะตอบแทนชุมชน โครงการรับผิดชอบต่อสังคมของคาร์กิลล์ นั้น ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาชุมชนและช่วยชุมชนในพื้นที่ชนบทในประเทศไทยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในทุกพื้นที่ที่คาร์กิลล์เข้าไปดำเนินธุรกิจ เราต้องการให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการเข้าไปช่วยส่งเสริมการพัฒนาชุมชน สนับสนุนการศึกษา และเพิ่มคุณภาพทางด้านโภชนาการให้กับสมาชิกในชุมชน

ด้านสุขภาพ” เพื่อพัฒนาด้านโภชนาการ และสุขภาพของเด็กในวัยเรียนระดับประถมศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 50 โรงเรียน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กในโครงการกว่า 5,000 คน มีระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 3 ปี โครงการร่วมกับมูลนิธิที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ (Habitat for Humanity) หนึ่งในกิจกรรมที่ คาร์กิลล์ดำเนินอยู่เพื่อช่วยให้ชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น คือ การจัดหาที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ได้มาตรฐาน ราคาประหยัด ให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนที่อยู่อาศัย เราได้เริ่มสร้างบ้านร่วมกับมูลนิธิที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ ในปี พ.ศ. 2544 พนักงานของบริษัทได้อาสาสมัคร ใช้เวลาและทักษะของตนเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยในชุมชนรอบๆ โรงงานของคาร์กิลล์ และในพื้นที่ชนบทอื่นๆ ทั่วประเทศไทย นอกจากนี้ คาร์กิลล์ยังร่วมมือกับลูกค้าและคู่ค้าในโครงการสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อให้พันธมิตรของคาร์กิลล์ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือชุมชน โดยในปี พ.ศ. 2563 เราได้สร้างบ้านรวมกันได้ทั้งหมด 147 หลัง จัดหาน้ำดื่มที่สะอาดสำหรับเด็กนักเรียนในท้องถิ่น การมีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัยมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อสุขภาพของเด็กนักเรียน

โครงการสร้างอาชีพให้กับผู้พิการและผู้ดูแลผู้พิการ ตั้งแต่ปี 2562 สร้างอาชีพด้านการเกษตรให้กับคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการให้มีอาชีพ และสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ มากกว่า 70 ครอบครัวต่อปี โดยได้สนับสนุนอาชีพทางการเกษตร อาทิเช่น การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงไก่ไข่, การเลี้ยงวัว, การทำการเกษตร การปลูกผักไฮโดรโปนิก การเพาะเห็ด เป็นต้น

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen & Uphoff (1980) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการ แสดงออกด้าน ความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหา หรือทางเลือกที่จะ สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่ และสาเหตุของปัญหา แบ่ง ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในขั้นต้น การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ และการมีส่วนร่วมในขั้นการ ตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ ปรากฏ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน และการมีส่วนร่วม ในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับ ผลประโยชน์ด้านวัตถุ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้าน บุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการ วัดผลและวิเคราะห์ ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทาง แก้ไขการทำงานให้มี ประสิทธิภาพต่อไปแต่การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะ เป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะ เป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เองยังไม่มีโอกาสเข้า มามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลนี่จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ พลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการ พัฒนาหรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1981 : 6) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของ ชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำ อะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วน ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการ ดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การ สหประชาชาติ (United Nation. 1981 : 5) และรีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึง การมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจก บุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

การวิจัยมีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนคติและให้ความหมายเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีนัยต่างๆ ดังนี้

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวความคิดเกี่ยวกับ “การพัฒนา” เริ่มมีมาตั้งแต่อดีตกาล ด้วยการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดำรงชีวิต ด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมแล้วมีการคัดเลือกผู้นำ เพื่อดำเนินการพัฒนาของกลุ่มของตนเอง เพื่อการอยู่รอด ของเผ่าพันธุ์อันเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมา กระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังคงต้องมีการ พัฒนากันอยู่ ตลอดไป นับตั้งแต่สิ้น ยุคสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การกำหนดแนวความคิด เกี่ยวกับการพัฒนาก็ได้รับ อิทธิพลทางความคิดจาก สำนักคิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าว คำว่า การพัฒนาจึงได้กลายเป็นคำ ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่ว โลกเพราะจากการที่ประเทศต่างๆ ต้องประสบกับปัญหาจากสงครามจึงจำเป็น ที่จะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการ เพื่อดำเนินการ ปรับปรุง ฟื้นฟูแก้ไขสภาพทางเศรษฐกิจสังคมและ การเมืองในประเทศของตนเองจึงทำให้มีการนำ คำว่า การพัฒนาไปใช้ในหลายรูปแบบ กว้างขวางและ แพร่หลาย เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนา สังคม การพัฒนาการเมืองและการพัฒนาด้านอื่นๆ เป็นต้น **(ณัฐรัฐภูมิ ทรัพย์อุบลรัตน์, 2558 : 1)** การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่มาจาก ความตระหนักถึงผลกระทบต่อใน ทางลบที่เกิดจากการพัฒนา ซึ่งคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการ พัฒนา (World Commission on Environment and Development, 1987) ได้ให้ความหมายของการ พัฒนาที่ยั่งยืนว่าหมายถึง รูปแบบของการ พัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำ ให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอม ยอม ลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการ ของตนเองซึ่งปัจจุบันได้มีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะแสวงหาแนวทางและกลไก วิธีการดำเนินการ เพื่อให้ เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนและเกิดผลอย่าง เป็นรูปธรรม (บัณฑิต เศรษฐศาสตร์ออนไลน์) ขณะเดียวกันที่ประเทศไทยได้มีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ การ พัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน จึงได้นำเสนอความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนจากมุมมองของประเทศไทยใน การ ประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้เมื่อเดือน กันยายน พ.ศ.2545ว่า “...การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของ ทุกๆด้านอย่าง สมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนทุกกลุ่ม ด้วย ความเอื้ออาทรเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพ ชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม...” ซึ่งเป็น ข้อเสนอที่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาล ที่ 9 ที่รัฐบาลได้อัญเชิญมาเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาและบริหาร ประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2545จนถึงปัจจุบัน โดยให้ ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การ พัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2552: 94) ซึ่งความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ในการสร้างมุมมองใหม่ที่ทำให้เกิดวิธีการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 4 ประการ ดังนี้ (นพพร จันทรนาชู, 2559 : 71) 40 41 วารสารสหวิทยาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 1. การพัฒนาคน โดยส่งเสริมให้มีคุณธรรมกำกับความรู้ในการดำเนินชีวิตจึงจะนำไปสู่การพัฒนาที่ความ ยั่งยืนได้เพราะคนที่มี ความรู้และคุณธรรมจะสามารถใช้สติปัญญาในทางที่ถูกต้อง เป็นเหตุเป็นผล และใส่ใจเรียน รู้คิดค้น ปรับปรุง

วิธีการแนวทางในการจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม สมดุลและสามารถใช่วามคิดสร้างสรรค์ในการ ทำงาน สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่การปฏิบัติหน้าที่ 2. การพัฒนาที่มีเป้าหมายเพื่อส่วนรวมโดยมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวม เนื่องจากลักษณะการมองโลกอย่าง เป็นองค์รวมของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับความ เชื่อมโยงสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่ง เช่น คนกับวัตถุคนกับคน คนกับธรรมชาติจากมุมมองดังกล่าวทำให้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมองว่า การกระทำ ของแต่ละคนและประโยชน์ส่วนรวมไปพร้อมกัน 3.การพัฒนา ที่สมดุลโดยเสนอแนวทางการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่สามารถนำ มาใช้ได้ทั้งระดับ บุคคลองค์กรชุมชนและรัฐบาลตั้งแต่การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างสมดุลทั้งทรัพยากรทางกายภาพที่ เป็นวัตถุ เงินทุน รวมทั้งทรัพยากรทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยม และการกำหนดเป้าหมาย การ พัฒนาให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ภายใต้การรองรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการมุ่งขยายการเติบโตให้ มากขึ้นเพียงมิติเดียว 4.การพัฒนาที่ก้าวหน้าอย่างมั่นคง โดยเริ่มจากการพัฒนาฐานรากของสังคม คือการสร้าง ความมั่นคงทาง เศรษฐกิจในระดับครอบครัวให้เข้มแข็งแข็งแกร่งสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งก่อน แล้วจึงเพิ่ม ระดับการพัฒนาอย่าง เป็นขั้นตอน เช่น การพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาระบบการออมและสวัสดิการชุมชน ไปจนถึงการพัฒนาในระดับ เครือข่ายที่ขยายสู่สังคมและประเทศ ซึ่งการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่เริ่มจากฐาน รากนี้จะทำให้ผลของการพัฒนา ไปถึงประชาชนส่วนใหญ่โดยตรงและเป็นแนวทางการพัฒนาที่ลดความเสี่ยง ต่อการเกิดวิกฤตทั้งระบบ จากบทความที่ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลและศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยยึดหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ

มณีนวรัตน์ คาแรง คณะรัฐศาสตร์ สาขาการปกครอง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็น ปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึง ระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความ จำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน ภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนใน ชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบ คอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียน ตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมี เงื่อนไข ของ การตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้ 1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้ เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ 2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้อง เสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้ สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง เน้นหาข้าวหาปลาก่อนหาเงินหาทอง คือ ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย โดยการส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสมและการเกษตรผสมผสานเพื่อให้เกษตรกร พัฒนาตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกพืชผักสวนครัวลดค่าใช้จ่าย การทำปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกและใช้วัสดุ เหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิต(ปุ๋ย)เพื่อลดค่าใช้จ่ายและบำรุงดิน การเพาะเห็ดฟางจากวัสดุเหลือใช้ในไร่นา การ ปลูกไม้ผลสวนหลังบ้าน และไม่ใช้สอยในครัวเรือน การปลูกพืชสมุนไพร ช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย การเลี้ยง ปลาในร่องสวน ในนาข้าวและแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนและรายได้เสริม การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และไก่ไข่ ประมาณ 10-15 ตัวต่อครัวเรือนเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหาร รำ และปลายข้าวจากผลผลิต การทำนา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากการปลูกพืชไร่ เป็นต้น การทำก๊าซชีวภาพจากมูลสัตว์ พระราชดำรัสโดยย่อ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวันฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระราชหฤทัยในความเป็นไปของเมืองไทยและคนไทย อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล ได้ทรงวางรากฐานในการพัฒนาชนบทและช่วยเหลือประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีความ "พออยู่พอกิน" และมีความอิสระที่จะอยู่ได้โดยไม่ต้องติดต่อกับเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงของ กระแสโลกาภิวัตน์ ทรงวิเคราะห์ว่าหากประชาชนพึ่งตนเองได้แล้วก็จะมีส่วนช่วยเหลือเสริมสร้างประเทศชาติ โดยส่วนรวมได้ในที่สุด พระราชดำรัสที่สะท้อนถึงพระวิสัยทัศน์ในการสร้างความเข้มแข็งในตนเองของ ประชาชนและสามารถทำมาหากินให้พออยู่พอกินได้ ดังนี้

1) ในการสร้างถนน สร้างชลประทานให้ประชาชนใช้นั้น จะต้องช่วยประชาชนในทางบุคคล หรือพัฒนาให้บุคคลมีความรู้และอนามัยแข็งแรง ด้วยการให้การศึกษาและการรักษาอนามัย เพื่อให้ประชาชน ในท้องที่สามารถทำการเกษตรได้ และค้าขายได้

2) ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเกิดความถดถอยทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงขึ้นนี้จึงทำให้เกิด ความเข้าใจได้ชัดเจนในแนวพระราชดำริของ "เศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งได้ทรงคิดและตระหนักมาช้านาน เพราะหากเราไม่ไปพึ่งพา ยึดติดอยู่กับกระแสจากภายนอกมากเกินไป จนได้ครอบงำความคิดในลักษณะดั้งเดิม แบบไทยๆไปหมด มีแต่ความทะเยอทะยานบนรากฐานที่ไม่มั่นคงเหมือนลักษณะฟองสบู่ วิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้ อาจไม่เกิดขึ้น หรือไม่หนักหนาสาหัสจนเกิดความเดือดร้อนกันถ้วนทั่วเช่นนี้ ดังนั้น "เศรษฐกิจพอเพียง" จึงได้ สื่อความหมาย ความสำคัญในฐานะเป็นหลักการสังคมที่พึงยึดถือ

3) ในทางปฏิบัติจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงคือการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน ท้องถิ่น เศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งหลักการและกระบวนการทางสังคม ตั้งแต่ขั้นฟื้นฟูและขยายเครือข่าย เกษตรกรรมยั่งยืน เป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกินขึ้นไปถึงขั้นแปร

รูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพและทักษะวิชาการที่หลากหลายเกิดตลาดซื้อขาย สะสมทุน ฯลฯ บน
พื้นฐานเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนนี้

เศรษฐกิจของ 3 ชาติ จะพัฒนาขึ้นมาอย่างมั่นคงทั้งในด้านกำลังทุนและตลาดภายในประเทศ
รวมทั้งเทคโนโลยีซึ่งจะค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชาติ และทั้งที่จะฟัง
คิดสรรเรียนรู้จากโลกภายนอก เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่พอเพียงกับตัวเอง ทำให้อยู่ได้ ไม่ต้อง
เดือดร้อน มีสิ่งจำเป็นที่ทำได้โดยตัวเองไม่ต้องแข่งขันกับใคร และมีเหลือเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ไม่มอันนำไปสู่การ
แลกเปลี่ยนในชุมชน และขยายไปจนสามารถที่จะเป็นสินค้าส่งออก เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจระบบเปิด
ที่เริ่มจากตนเองและความร่วมมือ วิธีการเช่นนี้จะดึงศักยภาพของ ประชากรออกมาสร้างความเข้มแข็งของ
ครอบครัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ “จิตวิญญาณ” คือ “คุณค่า” มากกว่า “มูลค่า” ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงจะ
จัดลำดับความสำคัญของ “คุณค่า” มากกว่า “มูลค่า” มูลค่านั้นขาดจิตวิญญาณ เพราะเป็นเศรษฐกิจภาค
การเงิน ที่เน้นที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่ไม่จำกัดซึ่งไร้ขอบเขต ถ้าไม่สามารถควบคุมได้การใช้ทรัพยากร
อย่างทำลายล้างจะรวดเร็วขึ้นและปัญหาจะตามมา เป็นการบริโภคที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือพาไปหาความ
ทุกข์ และจะไม่มีโอกาสบรรลุวัตถุประสงค์ในการบริโภค ที่จะก่อให้เกิดความพอใจและความสุข (Maximization
of Satisfaction) ผู้บริโภคต้องใช้หลักขาดทุนคือกำไร (Our loss is our gain) อย่างนี้จะควบคุมความต้องการ
ที่ไม่จำกัดได้ และสามารถจะลดความต้องการลงมาได้ ก่อให้เกิดความพอใจและความสุขเท่ากับได้ตระหนักใน
เรื่อง “คุณค่า” จะช่วยลดค่าใช้จ่ายลงได้ ไม่ต้องไปหาวิธีทำลายทรัพยากรเพื่อให้เกิดรายได้มาจัดสรรสิ่งที่เป็น
“ความอยากที่ไม่มีที่สิ้นสุด” และขจัดความสำคัญของ “เงิน” ในรูปรายได้ที่เป็นตัวกำหนดการบริโภคลงได้
ระดับหนึ่ง แล้วยังเป็นตัวแปรที่ไปลดภาระของกลไกของตลาดและการพึ่งพิงกลไกของตลาด ซึ่งบุคคลโดยทั่วไป
ไม่สามารถจะควบคุมได้ รวมทั้งได้มีส่วนในการป้องกันการบริโภคเลียนแบบ (Demonstration Effects) จะไม่
ทำให้เกิดการสูญเสีย จะทำให้ไม่เกิดการบริโภคเกิน (Over Consumption) ซึ่งก่อให้เกิดสภาพเศรษฐกิจดี
สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนายั่งยืน การบริโภคที่ฉลาดดังกล่าวจะช่วยป้องกันการขาดแคลน แม้จะไม่ร่ำรวย
รวดเร็ว แต่ในยามปกติก็จะทำให้ร่ำรวยมากขึ้น ในยามทุกข์ภัยก็ไม่ขาดแคลน และสามารถจะฟื้นตัวได้เร็วกว่า
โดยไม่ต้องหวังความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากเกินไป เพราะฉะนั้นความพอมีพอกินจะสามารถอุ้มชูตัวได้ ทำให้
เกิดความเข้มแข็ง และความพอเพียงนั้นไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอ
ผ้าใส่เอง แต่มีการแลกเปลี่ยนกันได้ระหว่างหมู่บ้าน เมือง และแม้กระทั่งระหว่างประเทศ ที่สำคัญคือการ
บริโภคนั้นจะทำให้เกิดความรู้ที่จะอยู่ร่วมกับระบบ วัฒนธรรมชาติ ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เพราะไม่ต้อง
ทิ้งถิ่นไปหางานทำ เพื่อหารายได้มาเพื่อการบริโภคที่ไม่เพียงพอ

ประเทศไทยอุดมไปด้วยทรัพยากรและยังมีพอสำหรับประชาชนไทยถ้ามีการจัดสรรที่ดี โดย
ยึด "คุณค่า" มากกว่า "มูลค่า" ยึดความสัมพันธ์ของ “บุคคล” กับ “ระบบ” และปรับความต้องการที่ไม่จำกัด
ลงมาให้ได้ตามหลักขาดทุนเพื่อกำไร และอาศัยความร่วมมือเพื่อให้เกิดครอบครัวที่เข้มแข็งอันเป็นรากฐานที่
สำคัญของระบบสังคม การผลิตจะเสียค่าใช้จ่ายลดลงถ้ารู้จักนำเอาสิ่งที่มีอยู่ในขบวนการธรรมชาติมาปรุงแต่ง
ตามแนวพระราชดำริในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วซึ่งสรุปเป็นคำพูดที่เหมาะสมตามที่ ฯพณฯ พลเอกเปรม
ติณสูลานนท์ ที่ว่า “ทรงปลูกแผ่นดิน ปลูกความสุข ปลูกความทุกข์ของราษฎร” ในการผลิตนั้นจะต้องทำด้วย
ความรอบคอบไม่เห็นแก่ได้ จะต้องคิดถึงปัจจัยที่มีและประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้อง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอย่างเช่น

บางคนมีโอกาสทำโครงการแต่ไม่ได้คำนึงว่าปัจจัยต่างๆ ไม่ครบ ปัจจัยหนึ่งคือขนาดของโรงงาน หรือเครื่องจักรที่สามารถที่จะปฏิบัติได้ แต่ข้อสำคัญที่สุด คือวัตถุดิบ ถ้าไม่สามารถที่จะให้ค่าตอบแทนวัตถุดิบแก่เกษตรกรที่เหมาะสม เกษตรกรก็จะไม่ผลิต ยิ่งถ้าใช้วัตถุดิบสำหรับใช้ในโรงงานนั้น เป็นวัตถุดิบที่จะต้องนำมาจากระยะไกล หรือนำเข้าก็จะยิ่งยาก เพราะว่าวัตถุดิบที่นำเข้านั้นราคายิ่งแพง บางปีวัตถุดิบมีบริบูรณ์ ราคาอาจจะต่ำลงมา แต่เวลาจะขายสิ่งของที่ผลิตจากโรงงานก็ขายยากเหมือนกัน เพราะมีมากจึงทำให้ราคาตก หรือกรณีใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร เกษตรกรรู้ว่าเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้นและผลผลิตที่เพิ่มนั้นจะล้นตลาด ขายได้ในราคาที่ลดลง ทำให้ขาดทุน ต้องเป็นหนี้สิน

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมทุกประเภทควรได้รับการพิจารณาร่วมกัน เนื่องจากแต่ละประเภทต่างมีบทบาทที่สำคัญ และสนับสนุนและส่งเสริมกันและกันด้วย ยกตัวอย่างเช่น การประชุมหารือแบบครบวงจรอาจเพิ่มโอกาส แก่ชุมชนต่างๆ ให้มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้นกว่าการฟังความเห็นจากผู้แทนเพียงไม่กี่คนของกลุ่มผู้นำชุมชนที่จริงๆ แล้วก็ไม่ได้พบปะกันเป็นประจำ ประเภทของกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ในกลยุทธ์นี้ ถูกจัดลำดับ ตามจำนวนของข้อมูลนำเข้าทั้งในด้านเวลาและทรัพยากรต่างๆ ที่ต้องการจากชุมชน ที่จะเข้าร่วม การให้ข้อมูล (Information giving) หมายถึง โอกาสที่ผู้อยู่อาศัยและชุมชนจะได้รับข้อมูลด้านการบริการ สาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการ เข้าถึงบริการดังกล่าว ประสิทธิภาพในการบริการ การเปลี่ยนแปลงในอนาคต และความคืบหน้าเกี่ยวกับประเด็น ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่จะไม่มีโอกาสในการแสดงความเห็นโดยตรง การให้ข้อมูลนี้ทำได้โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น โปสเตอร์ใบปลิว และบทความในหนังสือพิมพ์ข้อมูลนำเข้าจากทางชุมชนจะเกิดขึ้นเมื่อพลเมืองคนใดคนหนึ่งติดต่อองค์กรผู้ให้บริการเท่านั้น ในสถานการณ์ปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ชาติจะเข้ามามีส่วนร่วมในการลดความเสี่ยงและความท้าทายที่สำคัญของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า โดยจะมุ่งเปลี่ยนแปลง ปัจจัยและเงื่อนไขต่าง สถานการณ์และปัญหาของเศรษฐกิจในระดับฐานราก จากวิกฤตโลกและการเปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจ เกิดภาวะว่างงาน ขาดที่ทำกิน หนี้สิน ไม่มีเงินออม ไม่มีรายได้ ไม่เพียงพอ ยากจนขาดปัจจัยการผลิต ยาเสพติด/อาชญากรรม สุขภาพจิต ไม่มีส่วนร่วม อบายมุข ขาดความสามัคคี มลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ป่าไม้ถูกทำลาย ขยะล้นเมือง หมอกควันภัยพิบัติ ทุจริตคอร์รัปชัน ผู้นำขาดคุณธรรม ขัดแย้งทางความคิด ขาดจริยธรรมทางการเมือง ประชาชนไม่มีส่วนร่วม

เศรษฐกิจฐานราก หรือ เศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจก ที่คนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ รับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของ เศรษฐกิจชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชนภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สภาพภูมิประเทศ ความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ การพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานราก ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขัน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) นโยบายรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับ ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน นโยบายรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับ ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน

1) การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก รัฐบาลให้ความสำคัญกับชุมชนในการนำความรู้ และทรัพยากรในพื้นที่มาผลิตเป็นสินค้าและบริการ เพื่อเพิ่มศักยภาพของเศรษฐกิจฐานรากให้สามารถสร้าง รายได้ กระจายรายได้สู่ชุมชน สนับสนุนสินค้าชุมชนและยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนา ช่องทางการตลาดเชื่อมโยงกับระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และสร้าง พลังสังคม พลังชุมชน รวมทั้งสร้างการ เรียนรู้ ฝึกอาชีพกลุ่มอิสระในการร่วมขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายดำเนินการ การพัฒนา สร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มธุรกิจชุมชนผ่าน อัตลักษณ์ของพื้นที่ สนับสนุนความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนผ่านเทคโนโลยี สร้างโอกาสและส่งเสริมการ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และบริการทางการเงินของวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการลงทุนในชุมชนเพื่อสร้าง งานในชุมชน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน

2) สร้างความเข้มแข็งของชุมชน สร้างผู้นำชุมชน ยกย่องปราชญ์ชาวบ้าน ยกย่องคุณภาพ ตลาดชุมชน สถาบันการเงินของชุมชน สวัสดิการชุมชน สาธารณสุขชุมชน ป่าชุมชน ไม้มีค่า ท่องเที่ยวชุมชน และส่งเสริมการขยายตลาดออกสู่ต่างประเทศ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน สร้างชุมชนที่น่าอยู่ สร้าง พลังในชุมชน สร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการช่วยพัฒนาสังคม และ เศรษฐกิจ ฐานราก พัฒนาระบบกลไกการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้การพึ่งตนเอง

3) พัฒนาการบริหารจัดการชุมชนให้พึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว ส่งเสริมและพัฒนากิจการกิจการกองทุนชุมชนให้มี ธรรมชาติภาพ พัฒนาองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง บุคลากรมีอุดมการณ์ ในงานพัฒนาชุมชน และเชี่ยวชาญการ ทำงานเชิงบูรณาการ

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดำเนินการ จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนของจังหวัด ประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนในจังหวัด กำหนดกำกับ ดูแลให้คำแนะนำ การปฏิบัติงานของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ และปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการ ปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ ภายในปี ๒๕๖๔” กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อน ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่าง แท้จริง ซึ่งได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ทำให้มีความง่าย ทำหาย และเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับ ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ยุทธศาสตร์ของประเทศไทย นโยบายของรัฐบาล สถานการณ์สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรทุกคน ใช้เป็นกรอบทิศทางการ ปฏิบัติงาน โดยสามารถกำหนดรูปแบบ นำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้ตามความเหมาะสม และกรมการ พัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ปี 2560 ขับเคลื่อนวาระกรมการพัฒนาชุมชน (Agenda) เพื่อมุ่งมั่นว่ากรมการพัฒนา ชุมชน พร้อมขับเคลื่อน สัมมา ชีพชุมชนเข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อก้าวไปสู่ “เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน อย่างมีความสุข”

พัฒนาระบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของชุมชน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนากิจการกิจการชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาระบบกลไกและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาสมรรถนะองค์กรในการทำงานเชิงบูรณาการ การแก้ไขปัญหาครัวเรือน ยากจนแบบบูรณาการ เสริมสร้างความสุขมวลรวมชุมชนโดยพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างขีด

ความสามารถการบริหารงานชุมชน บริหารจัดการข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทไทย เพิ่มขีดความสามารถผู้นำองค์กร เครือข่าย ชับเคลื่อนและบูรณาการแผนชุมชนสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมการบริหารจัดการความรู้ของชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์พัฒนาผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และการตลาด ส่งเสริมการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เผยแพร่สู่เวทีโลกพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เสริมสร้างธรรมาภิบาลและความมั่นคงของทุนชุมชน ส่งเสริมธรรมาภิบาลของกองทุนชุมชนพัฒนาทุนชุมชนให้มั่นคงสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง พัฒนาองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง : องค์กรแห่งการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาชุมชนบริหารทรัพยากรบุคคลเชิงยุทธศาสตร์เพื่ เพิ่มขีดสมรรถนะองค์กร พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหาร

2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

เมตตา แก้วอุดม (2552, หน้า 21) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังต่อไปนี้

1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้ เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ ได้อยู่เสมอสาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้ มองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุดบ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิด การพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทน วิธีการที่ได้เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างในการที่จะไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา กระบวนการหรือโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบ มักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลากว่าที่จะต้องตัดสินใจได้ แต่ว่าเมื่อตัดสินใจแล้วและนำมาต่อการปฏิบัติ อาจจะเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่า

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งอาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4) การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนเรามี ความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้นและครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเราก็กยอม ต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้น นำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีความสนับสนุนทางการเมือง แต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า “กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” บางครั้งเมื่อความขัดแย้งนำไปสู่ความขมขื่นและการเป็นปฏิปักษ์ มันจะยากยิ่งขึ้นในการที่จะแก้ปัญหาประเด็นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขาและความหวังกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ การมี

ส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่ยาวิเศษ มันไม่อาจที่จะลดหรือจำกัดความขัดแย้งในทุก ๆ กรณีได้

แนวคิดในการพัฒนาชุมชน

2.3.1 การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่เริ่มใช้กันเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา เพื่อแสดงว่าโครงการพัฒนาต่างๆ ที่นำไปให้ชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ นั้น ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วม บ้าง ก็บอกว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยชุมชนมีส่วนสมทบงบประมาณ 5-10% ถ้า ไม่มีเงินก็คิดจากมูลค่าแรงงาน วัสดุสิ่งของหรือวัสดุแรงงาน หรืออะไรก็ได้ที่มาจากชุมชนงบประมาณเกือบทั้งหมด รวมทั้งการคิดและวางแผนมาจากข้างบน (top down) คือมาจากหน่วยงานภายนอกทั้งหน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนบ้างก็บอกว่ามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูลวางแผนการปฏิบัติ และประเมินผล และอ้างว่านี่คือกระบวนการที่มาจากข้างล่าง (bottom up) รวมทั้งอ้างว่าได้มีการทำประชาพิจารณ์(public hearing) แล้วซึ่งหมายถึงว่าได้รับการ รับรอง จากชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการชุมชน คน ทุนของชุมชน จึงต้องมีการแยกแยะเนื้อหาและรูปแบบของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ให้เหมาะสมกับในแต่ละเรื่อง พร้อมกับวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสมการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่แต่เพียงรูปแบบ เช่นการเลือกตั้งในทุกระดับ แล้วก็ปล่อยให้ผู้ได้รับเลือกตั้งไปดำเนินการทุกอย่างทุกเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายความว่า หลังการดำเนินงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่เพียงไปหา 5-10% มาสมทบโครงการที่องค์กรจากภายนอกนำเข้าไปให้ ไม่ใช่การเข้าไปเก็บข้อมูลให้ข้าราชการที่บอกว่าจะเอาไปทำโครงการพัฒนาท้องถิ่น ไม่ใช่แค่การไปร่วมประชุมรับฟังการเสนอโครงการแล้วก็มีรับรองแล้วอ้างว่าเป็นประชาพิจารณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการแสดงออกถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชนในการจัดการทุนชุมชน จัดการชีวิตของตนเอง การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยมีหลักการดังนี้คือ

1) หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ คือ หลักการที่สำคัญที่องค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบ ซึ่งจะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2) หลักความคุ้มค่า คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก

3) เป้าหมายและวิธีการของการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมอาจเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมแบบวิธีการ ต้องอาศัยการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้คนส่วนใหญ่จะมี

ความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและการเกิดผลประโยชน์ของกลุ่มเนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่ได้รับ (นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร, 2546:34)

ทศพล กฤตยพิสิฐ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นริเริ่มการพัฒนา ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนา ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหาร ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปสุดท้าย

2.3.2 ระดับของการมีส่วนร่วม การวัดระดับของการมีส่วนร่วมในมิติเชิงคุณภาพ แนวคิดของอาร์น สไตน์ ให้ความสำคัญต่ออำนาจในการตัดสินใจ และเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม 8 ขั้นตอน แบ่งชั้นการมีส่วนร่วมจาก

ขั้นต่ำ ระดับ 1-2 คือ การมีส่วนร่วมเทียม ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่มีเพียงคนกลุ่มน้อยเข้ามามีบทบาทหลักในการตัดสินใจ

ขั้นกลาง ระดับ 3-5 คือ การมีส่วนร่วมบางส่วน ความคิดเห็นของประชาชนยังไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับการตอบสนองจากผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ

ขั้นสูง ระดับ 6-8 คือ การเพิ่มระดับการตัดสินใจในการเจรจา การใช้อำนาจผ่านตัวแทน ควบคุมโดยประชาชนผ่านตัวแทน หรือเป็นผู้ใช้อำนาจตัดสินใจโดยตรง

2.3.3 การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง (Self - Reliance Community Development)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 มีผลทำให้หน่วยงานของรัฐพยายามปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประชาชนในชุมชนก็มีความตื่นตัวในการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนมากขึ้น การกระจายอำนาจลงสู่ชุมชนทำให้การพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นทั้งสิ้นและผู้ที่ทำหน้าที่สนับสนุน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและโครงการ วิชาการก็คือเจ้าหน้าที่ภาครัฐในชุมชนบทนั้นเอง ดังทงศักดิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ว่าต้องกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ได้เข้าใจ ถึงแนวคิด หลักการวิเคราะห์ ปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคนในชุมชน มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง (ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่น ๆ .2534: 18) การกระทำเช่นนี้จะทำให้

ประชาชนมีความรู้สึกรู้ว่าตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง พิจารณาปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเองด้วย จะรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินโครงการ เหมือนเป็นปัญหาของตนโดยแท้จริงการพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมในด้านใดย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุน ให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ หากสิ่งใดเกินกว่าความสามารถของประชาชนเช่นทางด้านวิชาการและวัสดุที่จำเป็นรัฐบาลยอมเข้าให้การช่วยเหลือเพื่อโครงการ กิจกรรมของราษฎรบรรลุผลด้วยดี ทั้งนี้โดยวิธีการ “ทำงานกับประชาชน (work with people) หมายถึงร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (Work for people) แต่ฝ่ายเดียว ” (จิตจำนงค์ กิติศิริติ, 2525 : 54)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่จะใช้ อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของกลุ่มประเทศทางตะวันตกได้ดี เพราะอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรมทางตะวันตกเป็นแนวคิดหลัก และทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากการได้ประจักษ์ถึงความบกพร่องของการพัฒนาตามกระแสหลัก เช่นทฤษฎีทางพุทธศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่) ซึ่งอาคม กล่าววาทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นทางเลือกเพื่อการพัฒนาประเทศอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของกลุ่มประเทศโลกที่สาม จากนักเศรษฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์หลายๆ ประเทศ โดยอาศัยรากฐานการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่ผ่านมาว่าภายใต้กระบวนการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั้งในเอเชียบางประเทศและประเทศแถบละตินอเมริกา ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแท้จริงหรือไม่แต่ผลปรากฏจากการที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วในทฤษฎีความด้อยพัฒนาและการพึ่งพิงนั้นก็พบว่าประเทศในโลกที่สามต้องตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดมา การกระจายความเจริญกระจุกอยู่ในเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง ความมั่งคั่งก็ตกอยู่กับผู้นำประเทศเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ความยากจนของประชาชนในชนบทก็ยังปรากฏอยู่ทั่วไป ถึงแม้ผู้นำประเทศจะพยายามแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยการพิจารณาจากรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นการมองเพียงภาพรวมระดับประเทศที่มีได้คำนึงถึงความเป็นจริงระดับบุคคลว่า รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นนั้นได้กระจายไปทุกระดับหรือไม่ (อาคม ใจแก้ว, 2534 : 75)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นสิ่งที่นักพัฒนาและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ชุมชนชนบทควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

2.3.4 การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเอง ” (นิยามของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา World Commission on Environment and Development ในรายงาน Our Common Future 1987 หรือ Brundtland Report) การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นมากกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมาและทำกันอยู่หลายแห่ง ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอยู่ดีกินดีและอยู่เย็นเป็นสุข “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นคำที่ถูกใช้คู่ไปกับคำว่า “ ธรรมมาภิบาล ” (good governance) ถือว่าเป็นสองคำที่สัมพันธ์กันแยกจากกันมิได้ โดย โครงการพัฒนาแห่ง

สหประชาชาติ (UNDP) เห็น ว่าการพัฒนาจะยั่งยืนได้ถ้าหากมีธรรมภิบาลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนา มนุษย์ (human development) หมายถึงการเปิดทางเลือกมากมายผู้คนในสังคม หมายถึงการให้ถือเอา ผู้ชายผู้หญิง โดยเฉพาะคนจนและคนที่อยู่ในภาวะยากลำบากเสี่ยงอันตรายเป็นศูนย์กลางของ กระบวนการพัฒนารายงานของ (UNDP) 1996 ได้แสดงให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่ได้เป็น หลักประกันการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ได้ขจัดปัญหาความยากจนให้หมดไปเช่น บางประเทศมีรายได้ให้ ประชาชาติต่อหัวสูงกลับอยู่ในระดับต่ำของการพัฒนามนุษย์ มีปัญหาความเหลื่อมล้ำแตกต่างระหว่างประเทศ ร่ำรวยและประเทศยากจนระหว่างคนรวย กับคนจนในประเทศเดียวกัน ช่องว่างที่ถ่างออกไปเรื่อยๆการพัฒนา มนุษย์มีอยู่ 5 ลักษณะคือ 1) การสร้างความเข้มแข็ง (empowerment) คือการเพิ่มขีดความสามารถในการ เลือทาง และทางเลือกให้ผู้คนได้เป็นอิสระจากความหวาดกลัว จากสิ่งที่พวกเขาขาดแคลน และให้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต 2) ความร่วมมือ (co-operation) ผู้คนสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ความเท่าเทียม (equity) คนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาการดูแลสุขภาพ การจัดการ ชีวิต ทรัพยากร ชุมชนของตนเอง 4) ความยั่งยืน (sustainability) การพัฒนาวันนี้ไม่ทำลายทรัพยากรและโอกาสของคนรุ่น ต่อไปแต่สร้างหลักประกันให้คนในอนาคตเป็นอิสระจากความยากจนและได้ใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของ ตัวเอง 5) ความมั่นคงปลอดภัยอันตราย (security) ในชีวิตทรัพย์สินการคุกคามจากโรคและภัยอันตราย

การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ กระทบกระเทือนชนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง ซึ่งหมายถึงขีดจำกัดของ สิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมในสังคมระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อไป เมื่อนำแนวความคิดนี้ มาพิจารณาเรื่องชุมชนเมือง จึงมีการกำหนดแนวทางของการตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Human Settlements) เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของเมืองและสิ่งแวดล้อม (Agenda 21 for Sustainable Development) การพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบยั่งยืน (Sustainable Housing) มีหลักการ โดยสังเขป ดังนี้ มิติทางการก่อสร้าง (Construction Perspective) ทนทาน (Lifespan) และปรับเปลี่ยนได้ (Adaptability)

มิติทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Perspective) ค่าใช้จ่ายพอเหมาะ (Affordability) ทั้งสำหรับที่พักอาศัยโดยตรง (Direct Costs) และสำหรับค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect Costs) อาทิ ค่าเดินทาง โดยไม่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ มีสภาพแวดล้อมที่ดีทั้ง สุขภาพกายและจิตใจมีสภาพแวดล้อมที่ดีในเชิงจิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เปลี่ยนจากที่อยู่อาศัย (a place to live) ให้เป็นบ้าน (home) และสร้างโครงข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง มิติทางสิ่งแวดล้อม (Eco-efficiency Perspective) ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Rational and Efficient use) ประกอบด้วย พลังงาน (Energy) วัสดุ (Construction) และพื้นที่ Space) ลดละความสูญสลายและการบริโภค การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การ รักษาและส่งเสริมต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี สภาพที่เอื้อ ต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้อยู่อาศัย โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การมีส่วนร่วมในการดูแล บริหาร จัดการชุมชนอย่างกว้างขวาง ฟังพาดตนเองได้ในเชิงเศรษฐศาสตร์ บูรณาการรักษาสภาพแวดล้อมเข้ากับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม

2.3.5 การพัฒนาบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง คือ การวางรากฐานอันมั่นคงและยั่งยืนของชีวิตเมื่อวันเฉลิมพระชนมพรรษา ปี 2541 ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอธิบายเพิ่มเติมถึงคำว่า “พอเพียง” หมายถึง “พอมีพอกิน” “.พอมีพอกินก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเองถ้าแต่ละคนมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี..” “.ฉะนั้นความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล...” เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง(Relative Lilf - Sufficiency) อยู่ได้โดยมีต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่มุงหวังแต่จะทุ่มสร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับเกษตรกรนั้นมีการปฏิบัติตามขั้นตอน “ทฤษฎีใหม่” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งประกอบด้วย 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ผลิตเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ในระดับชีวิตที่ประหยัด ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น ชั้นที่ 2 รวมกลุ่ม เพื่อการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สร้างสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา ชั้นที่ 3 ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.3.6 การพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานภูมิปัญญา ในช่วง 20 กว่าปีมานี้ การวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประเทศ อันเป็นผลจากการปะทะกันระหว่างแนวคิดสองกระแส ได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ด้านของความเติบโตทางวัตถุที่ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก และที่สำคัญคือ ผู้คนได้สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ไร้ศักดิ์ศรี และรู้สึกโดดเดี่ยวเพราะถูกตัดขาดจากกันทางสังคม ทำให้เกิดแนวคิดอีกกระแสหนึ่งขึ้นเรียกว่า กระแสชุมชนท้องถิ่น (Localization) ที่ให้ความสำคัญแก่คนและชุมชนในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมของตน เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความหมาย มีค่าและมีศักดิ์ศรี เป็นแนวคิดที่มองทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันแบบองค์รวมได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในสังคมไทย การนำเสนอประสบการณ์ของชาวบ้านและชุมชนในทุกส่วนที่ประสบความสำเร็จจากการพัฒนาบนพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมได้เรียกร้องให้ผู้คนหันกลับมาทบทวนแนวคิดและแนวทางการพัฒนาชุมชน จนกระทั่งแนวคิดใหม่ที่สำคัญต่อชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นกระแสรองมาก่อนหน้านี้ได้กลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาประเทศ ในปัจจุบันการนำแนวคิดใหม่มาใช้ในการพัฒนาชุมชน จะเกิดขึ้นไม่ได้ภายใต้การกฏเกณฑ์ และกติกาการพัฒนาประเทศแบบเก่าด้วยเหตุนี้ การแก้ไขระเบียบกฎหมายของประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางใหม่นี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น เห็นได้จากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ.2540 หากวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นข้างต้น จะพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ได้สะท้อนลักษณะที่เป็นสากลและลักษณะเฉพาะของการพัฒนาชนบทไทยไปพร้อมกัน ลักษณะที่เป็นสากลก็คือ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อแนวคิดและทิศทางการพัฒนาของไทยตลอดช่วง 2 ทศวรรษแรกของการพัฒนา หลังจากนั้นการทำงานได้หันเข้าสู่ลักษณะเฉพาะที่สำคัญต่อวัฒนธรรมชุมชน การค้นหาประสบการณ์ระดับชุมชน ทำให้เกิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกิดจากสภาพที่เป็นจริงของอดีตและปัจจุบันของสังคมไทย และการแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาอย่างรอบด้าน มีรากฐานอยู่ที่ระบบคุณค่าดั้งเดิม และแสวงหารูปแบบใหม่เพื่อสืบทอดจิตวิญญาณแห่งอดีตและการพึ่งตนเอง การประยุกต์ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมไทย

1) นามธรรมและรูปธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านมีทั้งลักษณะที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นรูปธรรมสามารถแยกออกได้อีกหลายประเภท ทั้งทางด้านเกษตรกร หัตถกรรม สุขภาพ ภูมิปัญญาชาวบ้านมีรูปแบบที่หลากหลาย แต่ในความหลากหลายนั้นมีจุดร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ คุณค่าที่อยู่เบื้องหลังภูมิปัญญานั้นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม โดยเฉพาะโลกทัศน์และชีวะทัศน์ของผู้คนและชุมชน เช่น คุณภาพของธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันในชุมชน การพึ่งตนเอง และการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น

โดยทั่วไป รูปแบบ ซึ่งเป็นเทคนิคหรือวิธีการจัดการจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาส่วนที่เปลี่ยนแปลงช้าหรือแทบจะไม่เปลี่ยนแปลงคือ คุณค่าของภูมิปัญญานั้น ด้วยเหตุนี้ การประยุกต์ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาชุมชนจึงมุ่งไปสู่รูปแบบหรือวิธีการจัดการที่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปขณะเดียวกัน ก็พยายามที่จะรักษาหรือคงคุณค่าเดิมไว้ให้มากที่สุด

2) คุณค่าและมูลค่า การประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องคุณค่าและมูลค่าเข้ามาเป็นแนวทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมของเราในระยะที่เพิ่งผ่านมานี้จะมีความขัดแย้งกันค่อนข้างรุนแรง ระหว่างแนวคิดสองแนวนี้ ภายหลังจากได้นำแนวคิดการพัฒนาตามแบบอย่างชาติทางตะวันตกมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีความก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้น พร้อมกับนิยมมูลค่าหรือให้ความสำคัญต่อสิ่งต่างในเชิงปริมาณก็เพิ่มมากตามไปด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้คนในสังคมอีกจำนวนหนึ่งที่ยึดถือหรือนิยมคุณค่า ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อจิตวิญญาณ และรากเหง้าของตนเอง การนำคุณค่าและมูลค่ามาเป็นแนวทางประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคม จะเป็นการแก้จุดอ่อนอย่างหนึ่งในสังคมไทย ให้หันกลับมาสร้างความสมดุลให้กับแนวคิดทั้งสอง เพื่อสร้างคุณภาพแก่ชีวิต ชุมชน และธรรมชาติให้ยั่งยืนสืบไปการประยุกต์ภูมิปัญญาชาวบ้านตามแนวคิดเรื่องคุณค่าและมูลค่านี้น่าจะมีความเหมาะสมอย่างยิ่งกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น หัตถกรรม สมุนไพร การนวด และศิลปะต่างๆ รวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าและพร้อมที่แปรเป็นมูลค่าถ้ามีการจัดการที่เหมาะสม

2.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

วารสารการบริหารท้องถิ่น ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2559) สรุปผลการวิจัย ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและประชาชนต่อการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กร ปกครองพบว่า ในส่วนของผู้บริหารรับรู้ในเรื่องสิทธิ อำนาจ และหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามาตรวจสอบการ ท างานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนั้นผู้บริหารส่วนใหญ่ยังมองว่า สมาชิกสภาองค์กรบริหาร ส่วนท้องถิ่น (98.5%) หน่วยงานตรวจสอบของรัฐ อันได้แก่ ส านักงานตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (100 %) สามารถเข้ามาตรวจสอบการท างานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และที่ผ่านมาหน่วยงานเหล่านี้ได้เคยเข้ามาท ากการตรวจสอบการท างานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (86.4 %) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มองว่า การให้ออกาสภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ก่อให้เกิดการบริหารงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (72.79%) รูปแบบที่เหมาะสมของการตรวจสอบ คือการ ร่วมกันตรวจสอบระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม โดยให้ภาคประชาชนตรวจสอบการบริหารจัดการ / ภาครัฐตรวจสอบเรื่องการปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย

(27.9%) ในความคิดเห็นของประชาชนต่อการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนมีการรับรู้ด้านสิทธิในการได้รับความคุ้มครองในฐานะผู้บริโภค (มาตรา 57) (69.0%) แต่ในขณะเดียวกัน ไม่ทราบสิทธิในการเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้พิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ (มาตรา 287) (48.4%) และเมื่อวิเคราะห์บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การตรวจสอบการบริหารงานของท้องถิ่น พบว่า ประชาชนยังมีบทบาทในการตรวจสอบการ ทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มากนัก

ข้อเสนอแนะ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบราชการไทย (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการ บ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนซึ่งมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้หน่วยงานราชการทบทวนบทบาท และภารกิจของตนให้มีความเหมาะสม โดยให้ ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับ ภาคส่วนอื่น การถ่ายโอนภารกิจ บางอย่างทีภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินงานเองให้ภาคส่วนอื่น รวมทั้ง การสร้างความร่วมมือหรือความเป็นภาคี หุ้นส่วน (Partnership) ระหว่าง ภาครัฐและภาคส่วนอื่นโดยการปรับเปลี่ยนบทบาท โครงสร้าง และ กระบวนการท างานขององค์กรภาครัฐ ให้สามารถเชื่อมโยง การทำงานและทรัพยากรต่างๆ ของหน่วยงาน ทั้ง ในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ให้เกิดการพึ่งพากันในรูปแบบพันธมิตร มีการบริหารงานแบบ ยืดหยุ่น เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการตัดสินใจ ที่รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์และเชื่อมโยงระบบการท างาน ระหว่างองค์กรได้ ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2556-2561) ดังนั้น เรื่องนี้จึงมีลักษณะเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ ข้อมูลหรือตอบคำถามในระหว่างการสัมภาษณ์ อย่างสอดคล้องหรือเป็นไปตามปฏิสัมพันธ์ ซึ่งหมายความว่า ผล การศึกษาในเรื่องการรับรู้ของผู้บริหารองค์กร

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

“การบริหาร” ความหมาย คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม การปฏิบัติการในองค์การ และการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรหรืออีก ความหมายหนึ่ง คือ กระบวนการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นผลสำเร็จด้วยการใช้บุคคลและ ทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุซึ่งเป้าหมายของความต้องการ

“การมีส่วนร่วม” ความหมาย คือ ทรัพยากรในการบริหารที่เป็นส่วนของบุคคลในแต่ละระดับการ ปฏิบัติมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และควบคุมการปฏิบัติในแต่ละส่วนๆ อย่างเต็ม ความสามารถ ทั้งในทิศทางเพื่อการปฏิบัติด้านเดียว หรือการนำเสนอซึ่งความคิดในการดำเนินการตาม กระบวนการนั้นๆ ได้อย่างหนึ่ง

“การบริหารแบบมีส่วนร่วม” จึงหมายถึง การที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กรได้ร่วมกันเพื่อจัดการ งานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้นๆ จะอยู่ใน ขั้นตอนใดๆ ก็ตาม โดยขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถประสบการณ์ ข้อจำกัดขององค์กรในแต่ละกระบวนการ ของการดำเนินการบริหารเป็นเกณฑ์

บุคคลในการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารงานหรือการจัดการงาน สามารถที่จะแยกได้กว้างๆ คือ

- ภายในองค์กรจะประกอบด้วย ผู้บังคับบัญชา (ผู้บริหารระดับสูง) ผู้บริหารระดับกลาง (กลุ่มงานต่างๆ) และผู้ปฏิบัติ (คนงาน ผู้ทำงานระดับล่าง) สายสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กรจะเป็นไป ตามลักษณะบังคับบัญชาตามลำดับ โดยทั่วไปขององค์กรแล้วจะมีข้อกำหนดไว้เป็นแนวทางอย่างชัดเจน ซึ่งทุกระดับต้องปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการเสมอการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการในองค์กรจึงเป็นในทิศทางเพื่อการปรับปรุงพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องของการดำเนินการในแต่ละองค์ประกอบ ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมอาจไม่ทั้งหมดของบุคคลในทุกระดับ อาจเฉพาะเพียงแต่ในระดับเดียวกันเท่านั้น หรือเหนือขึ้นไปในระดับหนึ่งก็เป็นไปได้ ลักษณะการมีส่วนร่วมของการจัดการหรือบริหารภายในองค์กรมีรูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม รูปแบบเบื้องต้นก็คือการเสนอเช่นข้อคิดเห็นเป็นเอกสาร ผ่านกระบวนการสอบถามหรือโดยส่งเอกสาร

- ต่างองค์กรจะประกอบด้วยในหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จัดกระทำในระดับผู้บริหารระดับสูง การมีส่วนร่วมจะเป็นในรูปของการให้ความเห็นข้อคิด แลกเปลี่ยนหรือสนับสนุนเพื่อการจัดการหรือระดับผู้ปฏิบัติก็เป็นในทิศทางของการจัดการร่วมกันในกิจกรรมอย่างเดียวกัน ทั้งนี้โดยผลประโยชน์ขององค์กรทั้งสองต้องไม่ขัดแย้งหรือมีการสูญเสียผลประโยชน์ต่อกันในรูปใด

ในการมีส่วนร่วมของบุคคลในระบบราชการจะเห็นได้ว่ามีในหลายลักษณะเช่นเดียวกับรูปขององค์กรในปัจจุบันกรณี ต้องมีบทบาทและหน้าที่สัมพันธ์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลภารกิจหน้าที่เพื่อการสำรวจออกแบบประมาณการต่องานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ (อบต.) เพื่อโครงการถ่ายโอนกิจกรรมบริการสาธารณะต่าง การก่อให้เกิดความมีส่วนร่วมของบุคคลในท้องถิ่น จะเป็นผลให้การปฏิบัติงานตามภารกิจบรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์ กลไกต่าง ๆ ในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่ต้อง ดำเนินการอย่างมาก

ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นเหตุผลที่จำเป็นต่อการบริหารหรือการจัดการองค์กร คือ

- 1) ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง
- 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้
- 3) เป็นหลักการของการบริหารที่เป็นผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ด้วยเหตุผลวิวัฒนาการเพื่อความคิด (การเปิดกว้าง) การระดมความคิด (ระดมสมอง) ซึ่งนำไปสู่ การตัดสินใจได้
- 4) ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้

การปฏิบัติงานขององค์กรโดยทั่วไปจะเป็นไปโดยการแบ่งแยกหน้าที่มีการงานแต่ละแผนก ฝ่าย กอง หรือ หน่วยงานตามคำสั่งมอบหมายหน้าที่การทำงาน หรือแผนภูมิรูปแบบการจัดองค์กรของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีแยกต่างหากทั้งราชการหรือเอกชน การปฏิบัติงานเชิงคำสั่งหรือแผนภูมิลำดับนั้นเป็นลักษณะของการสั่งการ จะเป็นทั้งรูปแบบประสานจากเบื้องบนลงล่าง หรือจากเบื้องล่างสู่บน หรือในระดับเดียวกันได้เสมอ พฤติกรรมปฏิบัติลักษณะแนวสั่งการนี้เป็นเรื่องปกติ โดยมีพื้นฐานจากหลักองค์กรที่ได้วางไว้ การพัฒนาหรือการประสบความสำเร็จหรือการประสบความสำเร็จของงานในองค์กรเป็นสิ่งที่สามารถมองออกและมอง

ได้ โดยการทำงานเชิงบุคคลเป็นสำคัญ แนวเปลี่ยนผ่านซึ่งความสำเร็จใด ๆ ที่เกิดขึ้นโดยการเสนอความคิด และร่วมกระทำได้แต่ไม่สอดคล้องเท่าที่ควรจัดกระทำเพื่อองค์กรให้มีการพัฒนาและเร่งรัดจะต้องก่อให้เกิด กระบวนการมีส่วนร่วม

องค์กรที่มีส่วนร่วมต่อกันของบุคคลหรือคนในองค์กรมีข้อโยงยึดถือความคิดเห็นในทิศทางของ

- 1) ลักษณะของปัญหาหรือความต้องการที่จะแก้ไขหรือตัดสินใจ บนพื้นฐานของบุคคลที่รับรู้
- 2) การเรียนรู้ว่าสิ่งที่เป็นความต้องการเพื่อแก้ไขหรือข้อมูลของปัญหาที่มีมาและอยู่ในทิศทางใด
- 3) การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยเหตุและผลซึ่งเป็นการระดมจากความคิดบุคคลเอกสาร หรือข้อเสนอหรือข้อมูลต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

4) การประเมินผลลัพธ์ว่ามีความเป็นไปได้อย่างไรมีข้อจำกัดหรือมีความเสี่ยงอย่างไร และ

5) การตัดสินใจของผู้บริหาร การหาทางเลือกในการตัดสินใจเหตุผลของการตัดสินใจและผลลัพธ์ที่ได้

แนวทางการสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วม

ในการบริหารงานขององค์กรใด ๆ นั้น มีรูปแบบอยู่หลายสถานะ สิ่งที่จะส่งผลต่อการเกิดบรรยากาศ เพื่อทุกคนและยังไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายที่ต้องการนั้น มีความจำเป็นในทิศทางของการสร้างและสนับสนุน คือการพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการที่บุคคลในฐานะต่าง ๆ ต้องก่อความรู้สึกรับผิดชอบและสร้างแรงกระตุ้นต่อบุคคลอื่นๆ ให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ บนพื้นฐานแห่งความที่บุคคลมีความมั่นใจว่าเหตุและผลทางความคิดจะได้รับการสนับสนุน

การริเริ่มลักษณะแห่งพฤติกรรมบุคคล เป็นข้อคิดแห่งการสร้างรูปลักษณ์ของการแสดงออกของบุคคล ลดและขจัดปมความคิดแย้งหรือความขลาดกลัวจากพฤติกรรมบุคคลให้ลดน้อย สร้างความกล้าต่อการแสดงออก การเปิดโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยนยอมเป็นผลดีต่อกลุ่มและบุคคลได้ในระดับกระทำ เพราะโอกาสเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใดๆ หรือประสบการณ์มักถูกปิดกั้นด้วยคำสั่งหรือความคิดเบื้องบน การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนยอมส่งผลต่อเหตุและผลในการพัฒนาความคิดต่างๆได้การสนับสนุน แนวความคิดที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ ซึ่งการสนับสนุนแนวคิดเหล่านั้นสามารถดำเนินการในทิศทางของงบประมาณหรืออื่นใดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลแห่งการสร้างสถานะบุคคลให้ไว้วางใจองค์กรให้ความร่วมมือต่อองค์กรได้มาก สถานการณ์เพื่อการบริหารหรือจัดการ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในการจัดการงานด้วยเสมอ เพื่อผลสูงสุด การเลือกแบบการบริหารใดๆ ย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้ ปัจจุบันการบริหารส่วนใหญ่มุ่งแบบการมีส่วนร่วมเพราะเป็นการเปิดโอกาสแห่งบรรยากาศการริเริ่มสร้างสรรค์ การมองหาความคิดเฉพาะในส่วนที่ดี เป็นมุมมองของการบริหารที่ต้องการผลสัมฤทธิ์ว่าเมื่อบุคคลใดเสนอแนวคิดเพื่องานแล้วควรได้เห็นความเหมาะสมและทิศทางการเสนอของบุคคลอื่นๆ ด้วยดี มิใช่มุ่งแนวทางเพื่อความขัดแย้งหรือสร้างฐานการไม่ยอมรับให้เกิดขึ้น

ขั้นของความสำเร็จที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมและบุคคลยอมรับ อาจได้แก่ การเรียนรู้ในกิจกรรมของตนหรือหน้าที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นผลต่อความรู้สึกรับผิดชอบในการอยากรู้ อยากเข้าใจและอยากเข้าไปมีส่วนร่วม (เป็นการทำการบ้านเพื่อตนเอง) สไตล์การทำงานของแต่ละบุคคล เป็นโอกาสของการเลือกเพื่อให้ตนเองก้าวต่อไปหรือได้รับการสนับสนุน ความมีอารมณ์ที่มั่นคง การยอมรับจุดอ่อนของตนเองความบกพร่องของตนเอง รู้ตนเอง (จุดแข็งที่มีอยู่หรือศักยภาพของตนเอง) มีความคิดเห็นในเชิงทะเยอทะยานโดยเป้าหมาย

เป็นจุดนำทดลองเสี่ยงเพื่อความสำเร็จในงานของตนเองสร้างข่ายงานได้ โดยมีการพึ่งพาต่อกันทั้งเพื่อน, ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มว่ามีขั้นตอนอย่างไรเรียนรู้ที่จะเจียบ และถือสัตย์ เป็นแบบแผนการทำงาน

คุณสมบัติของบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วม

หาแนวคิดและวิธีการในการทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นเสมอตลอดเวลาแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงสิ่งต่าง ขึ้นมาเอง รู้จักใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนไว้ล่วงหน้าโดยมีระยะเวลา มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำ เป็นสมาชิกที่ดีและเป็นผู้นำที่ดีด้วย สร้างแรงกระตุ้นต่อตนเองและรู้ว่าอะไรคือแรงจูงใจ รู้งานทุกส่วนและหน้าที่ อย่างดี มีมนุษยสัมพันธ์ สำนึกถึงการสูญเสียเปล่าและรู้ต้นทุน แสวงหาแรงจูงใจที่ไม่มีเงินเกี่ยวข้อง ปรับและรับ ฟังความคิดเห็นได้ในทุกระดับ สนใจงานที่ทำแทนการพยายามหางานทำที่สนใจ มีความสม่ำเสมอเชื่อว่าการ ทำงานเป็นผลให้ฉลาดและไม่เป็นเรื่องหนักงาน ไม่บ่น ทำงานได้ดีกว่ามาตรฐาน นิัยในการทำงานที่ดี. เรียนรู้ สิ่งต่างๆ ได้เร็วและทันสมัย มีประวัติดีและก่อผลงานสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร สิ่งที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุดคือ แรงจูงใจ และภาวะของบุคคล (ผู้นำ) แรงจูงใจ คือ สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้น เพื่อก่อให้เกิดการ กระทำของพลังในบุคคลส่งผลต่อการแสดง ซึ่งพฤติกรรมและวิธีการในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายหลักที่ ต้องการ เพราะแรงจูงใจมีผลต่อกระบวนการทำงานของคนในทิศทางแห่งประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ตาม เป้าหมายที่ต้องการ ลักษณะของแรงจูงใจจะแสดงออกได้โดยลักษณะพฤติกรรมซึ่งมีหลายทิศทางขึ้นอยู่กับ บุคคล และ ขึ้นกับธรรมชาติแห่งความต้องการของบุคคลด้วยทั้งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาโดยเป็นไป ตามความปรารถนา ความคาดหวังและจุดมุ่งหมายต่างๆ ของตนเองความสำคัญของแรงจูงใจต่อกระบวนการ มีส่วนร่วม มีคำกล่าวว่า “ผู้บริหารที่ดี คือ ผู้ที่สามารถทำงานให้สำเร็จได้โดยผู้ร่วมงาน” หมายถึง การที่องค์กร หรือผู้บริหารขององค์กรต้องให้ความสำคัญและนำมาใช้ในกิจการต่างๆของงานเพื่อส่งผลให้

- 1) การร่วมมือร่วมใจเพื่องาน
- 2) ความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อองค์กร
- 3) เกื้อหนุนให้เกิดระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อผลในการกำกับควบคุมคนในองค์กร
- 4) การเกิดความสามัคคีในองค์กรหรือกลุ่ม
- 5) เข้าใจต่อนโยบายและวัตถุประสงค์ร่วมกันของบุคคลในองค์กร
- 6) สร้างความคิดใหม่เพื่อองค์กร
- 7) มีศรัทธาความเชื่อมั่นต่อตนเองและกลุ่ม

ภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมขององค์กรหรือบุคคลในองค์กร ในทิศทางของกระบวนการตัดสินใจ เพราะการมีแรงจูงใจให้ปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมให้ปฏิบัติใดๆ หากกระบวนการตัดสินใจไม่เป็นผลแล้ว ยัง ส่งผลต่อการที่ไม่บรรลุความสำเร็จได้ การตัดสินใจในระดับผู้นำขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ คือการยอมรับและให้ ความร่วมมือความตั้งใจ คือเหตุผลทางอารมณ์และอิทธิพลซึ่งเป็นพรสวรรค์เฉพาะตัว ปัญหาและข้อจำกัด ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สิ่งที่ไม่เป็นผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานการมีส่วนร่วม คือ ลักษณะ การสื่อสารในองค์กรและระหว่างบุคคลไม่เหมาะสม พฤติกรรมหรือแรงจูงใจต่อบุคคลไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และผู้นำมีปัญหา ลักษณะการสื่อสารในองค์กรและระหว่างบุคคลไม่เหมาะสม ลักษณะทั่วไปของสื่อที่ไม่

เหมาะสมจะเกิดจาก การมีข้อมูลหรือการมีคำสั่งที่ถ่ายทอดไม่ชัดเจน เป็นผลให้ผู้รับฟังข้อมูลหรือได้รับคำสั่งขาดความเข้าใจหรือไม่เข้าใจทำให้นำไปสู่การปฏิบัติได้ไม่ดี การรับข่าวสารหรือข้อมูลเอกสารต้องมีการตีความทำให้การปฏิบัติเป็นข้อโต้แย้งหรือถกเถียง ผลของการโต้แย้งหรือถกเถียง ไม่สามารถนำไปสู่การตัดสินใจได้ดี ทำให้ความร่วมมือลดลงหรือขาดหายไป มีผู้ก่อวน อาจเป็นตัวเอกสารที่มีการสั่งการขัดกันเองหรือมีผู้ปฏิบัติที่มีปฏิกริยาขัดแย้งซึ่งนำการปฏิบัติ ผลคือการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ลดบทบาทความร่วมมือไปทิศทางการสื่อสารของบุคคลในองค์กร ซึ่งจะมีการสื่อสารกันได้ในแนวนอนลงล่าง จากล่างขึ้นบนหรือในแนวระดับเดียวกันการสื่อสารแต่ละแนวย่อมส่งผลกระทบต่อคำสั่ง การตัดสินใจ หากกลุ่มบุคคลของแต่ละแนวมีแนวคิดแตกต่างกัน

Boonlert Chittangwattana (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วน ร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบ ในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ ต่อสังคม ในขั้นตอนต่างๆ ของการ ดำเนินกิจกรรมนั้น โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ บุคคลที่เข้ามามี ส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิต ได้ด้วยตนเอง King Prajadhipok's Institute (2005) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไป ร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของ การที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของ ประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าใจร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด

วารสารรัชตภาคย์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 34 พฤษภาคม – มิถุนายน 2563 - TCI กลุ่มที่ 2 มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ปี 2563-2567

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ คือ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้าน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล ส่วนผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่ต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน แต่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาการขาดเวลาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม การขาดความรู้ความเข้าใจในการ มีส่วนร่วม ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดง ความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ประชาชนต้องการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ มากกว่าที่มีในโครงการ การมองเห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนบางกลุ่ม มนุษย์มากกว่าความเข้มแข็งที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการติดตามประเมินผลของกิจกรรม

พฤติกรรมหรือแรงจูงใจต่อบุคคลไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เหตุที่พฤติกรรมหรือแรงจูงใจต่อบุคคลไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมจะเกิดจากการที่ 1) การใช้ทฤษฎีแรงจูงใจในการจัดกระทำไม่ถูกต้อง อาทิ การนำเอาความพอใจเป็นหลัก หรือการนำเอาความต้องการของมนุษย์เป็นหลักมาใช้ในกรอบแนวคิดการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจ ส่งผลต่อการโต้แย้งหรือไม่พอใจเกิดขึ้นทำให้การอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรม นั้นๆ ถดถอยลง 2) พฤติกรรมของบุคคลมีอคติต่อองค์กร ย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เพราะถ้าบุคคลเห็นว่าองค์กรหรือบ้านของตนเองที่อยู่ไม่ดีหรือไม่เหมาะสมแล้วการกระทำใดๆ ย่อมขัดแย้งและไม่เอื้อประโยชน์ได้ แต่หากการแก้ไขบทบาทของบุคคลให้มีทัศนคติดี มีความกระตือรือร้น มีสมาธิ มีความรับผิดชอบหรือมีพลังเพื่องานกิจกรรมใดๆ ที่เขาเหล่านั้นมุ่งจัดการย่อมเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อการกระทำโดยมีส่วนร่วมได้ง่าย 3) การมีส่วนร่วมของทุกคนในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ไม่มีความขัดแย้งหรือมีความ ขัดแย้งแต่พร้อมต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรับผลของการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำย่อมเป็นทิศทางของการอยากมีส่วนร่วม

ผู้นำมีปัญหา เหตุที่กล่าวถึงกรณีการไม่สามารถบริหารงานได้อย่างดีในการมีส่วนร่วมมีผลมาจากผู้นำในระยะเริ่มต้น อาทิ 1) คนทุกคนมีจุดมุ่งหมายในชีวิตเพื่อความต้องการในปัจจุบันและอนาคตในกรณีต่างๆ อาทิ ความเป็นอยู่ที่ดี (กินดีอยู่ดี), มีความมั่นคง ปลอดภัยในตนเองและครอบครัว มีความรัก มีหน้ามีตาในสังคม, มีการยอมรับยกย่องนับถือ และมีความสำเร็จในชีวิต เมื่ออยู่ในองค์กรแต่ประสบปัญหากดดันและไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มหรือองค์กรย่อม เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบและเป็นความขัดแย้ง 2) การขาดแรงจูงใจในการนำไปสู่ความสำเร็จของงาน เหตุด้วย ผู้นำขาดภาวะการเรียนรู้ ไม่มีความชำนาญ ไม่มีความเชื่อมั่นตนเองหรือมีโรคภัยเบียดเบียน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นผลทางจิตใจต่อการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน 3) ผู้นำขาดมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ หย่อนคุณธรรมและทักษะการเรียนรู้จากงาน เป็นผลให้ไม่สามารถเข้ากับบุคคลได้อย่างดี ทำให้การนำเสนอความต้องการหรือการตัดสินใจเพื่อกลุ่มหรือส่วนรวมเป็นไปได้โดยยากหรือไม่เหมาะสมการบริหารงานการมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่ทุกคนในองค์กรหรือต่างองค์กรได้มีโอกาสจัดกระทำการทำงานตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ตามประสงค์ที่ต้องการ ผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี มีทักษะในงานและความฉลาด มีความสามารถในงานและการตัดสินใจ มีมนุษยสัมพันธ์และคุณธรรมในการปฏิบัติงานและมีความสามารถในบทบาทของตนเองอย่างดี กระบวนการบริหารจึงจะบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ต้องการได้ด้วยดี

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารราชการนิยามของการมีส่วนร่วมของประชาชน ระบบราชการมุ่งประสงค์ให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินงานทางการบริหาร หรือการดำเนินกิจการของรัฐ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตนเอง (ประชาชน) การมีส่วนร่วมทางตรง จะเห็นได้จากการที่ประชาชนสามารถตัดสินใจทางเลือกเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะหรือเข้าร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ของรัฐในแต่ละสาขาหรือการลงประชามติในเรื่องต่างๆ หรือการเข้าร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงาน อาทิ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับการจ้าง หรือการกำหนด

ราคาการจ้างต่างๆ ได้ สำหรับการมีส่วนร่วมทางอ้อม ก็คือการที่ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นผ่านเครือข่ายหรือกลุ่มตัวแทนต่างๆ และทั้งการให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ต่อการบริหารราชการผ่านสื่อใดๆ อาทิ วิทยุ, โทรศัพท์, เว็บไซต์ หรือจดหมายข่าวการบริหารราชการเชิงการพัฒนาที่มุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สามารถพิจารณาได้ในแนวทางดังนี้ มีการเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานโดยมีช่องทาง เพื่อให้การให้ข้อมูลข่าวสารที่กว้างขวางต่อประชาชนและเข้าถึงได้โดยสะดวก มีการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจของหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดช่องทางเพื่อการนี้อย่างจริงจัง มีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารที่ได้จากประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประกอบการ ปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารงาน, การให้บริการ และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ หรือนโยบายอื่นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือประโยชน์ของประชาชนอย่างชัดเจน โดยมีผู้รับผิดชอบและรายงานผลการดำเนินการเชิงสรุปเสนอที่เป็นรูปธรรมต่อเนื่อง

เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม (เอกชน, ประชาชน และเครือข่ายต่างๆ) ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาในกิจกรรมกระบวนการของหน่วยงานสำหรับการกำหนดทิศทางแห่งนโยบาย และกิจกรรมสาธารณะ ที่กระทบต่อประชาชนหรือตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในส่วนราชการ โดยสามารถเข้าถึงในการจัดกระบวนการหรือกลไกต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และร่วมในการตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานหรือผลสำเร็จของการทำงานของหน่วยงานราชการได้

จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์สำคัญที่กรมได้กำหนดไว้ คือ การเสริมสร้างการพัฒนาเมืองและการพัฒนาความปลอดภัยในอาคาร การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินการเสริมสร้างการพัฒนาเมืองและชุมชนและการพัฒนาระบบการบริหารงานให้มีความเป็นเลิศ ซึ่ง ทั้ง 4 ประเด็นเป็นเรื่องที่กำหนดไว้และส่งผลกระทบต่อประชาชนแทบทั้งสิ้น การดำเนินงานในกิจกรรมหรือเป้าหมายต่างๆ เพื่อสนองตอบตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ สามารถเห็นภาพของการให้โอกาสหรือยอมรับว่ามีประชาชนหรือภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมหรือขั้นตอนต่างๆ ยังไม่ขยายวงกว้างให้สอดคล้องต่อหลักการการบริหารเชิงการพัฒนา อาทิ การวางผังเมือง การควบคุมอาคาร และการจัดรูปที่ดิน ซึ่งเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับและต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้และในหลายๆ ขั้นตอนซึ่งกำหนดโดยแนวปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาชนหรือองค์กรเอกชน หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถร่วมในการพิจารณา, นำเสนอ และให้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าการพิจารณา การนำเสนอหรือการให้ ข้อมูลเหล่านั้นอาจเป็นเพียงส่วนน้อยที่ถูกนำไปสู่การได้รับการตัดสินใจ เพื่อการปรับปรุง แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงแห่งเหตุสภาวะของงานที่เกิดขึ้นในกระบวนการ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นจุดผ่านแห่งการพัฒนา เพื่อความสำเร็จของงานในอนาคตต่อไปอย่างดี

ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในฐานะองค์กรของรัฐจะต้องเร่งรัดและปรับปรุง การจัดการบริหารเพื่อก่อผลแห่งการพัฒนา กล่าวคือองค์กรต้องมีคณะทำงานเพื่อการนี้อย่างเป็นทางการและประสานการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและวิเคราะห์สถานการณ์แห่งภารกิจ ประกอบยุทธศาสตร์การบริหารและงบประมาณอย่างจริงจัง เพื่อกำหนดกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคมที่ดี

ช่องทางของการเข้าถึง ซึ่งข้อมูลและข่าวสารใด ๆ ต้องปรากฏอย่างชัดเจนและมีหลายช่องทางที่จัดกระทำได้ และต้องมีการประชาสัมพันธ์ทางการเข้าหาหรือเข้าถึงอย่างเป็นทางการโดยต่อเนื่องพร้อมทั้งแสดงผลจากการมีส่วนร่วมด้วยความน่าเชื่อถือ เชิงผลแห่งการกระทำจริง และสร้างศรัทธาความเชื่อมั่น

องค์กรต้องเปิดโอกาสเพื่อการเข้ามาเป็นส่วนร่วมในคณะทำงานหรือคณะกรรมการหรือกลุ่มใด ๆ อย่างกว้างขวางทั้งภาคเอกชน, ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียตามภารกิจนั้นๆ ทั้งนี้จะเป็นการเข้ามาทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ได้โดยปราศจากการปิดกั้น

องค์กรต้องฟังความเห็น, ข้อเสนอ, ข้อมูล หรือแนวทางการตัดสินใจของประชาชน หรือ แนวปฏิบัติให้มากที่สุดทั้งนี้ต้องจัดกระทำโดยปราศจากอคติหรือบนเงื่อนไขแห่งความขัดแย้ง อันรับไม่ได้อย่างสิ้นเชิง พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถชี้แจง หรือประกอบเหตุผลต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางในเวทีที่สามารถกำหนดได้องค์กรต้องรวบรวมผลแห่งความมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ พร้อมบทสรุป ทั้งความสำเร็จและความขัดแย้งเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าความเห็นเหล่านั้น อาจจะไปสู่การตัดสินใจหรือไม่ตัดสินใจของผู้บริหารขององค์กร หรือของรัฐก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียให้มองเห็นความจริงใจและเป็นช่องทางต่อการนำเสนอหรือติดตามผล ในลำดับต่างๆ

การบริหารแบบมีส่วนร่วมภาคประชาชน เป็นความยุ่งยากและมีความซับซ้อนอย่างมากสำหรับผู้บริหารขององค์กรเชิงปฏิบัติ ความสำเร็จในกิจกรรมหรือภารกิจใดที่สามารถน้อมนำความคิดเห็น ข้อเสนอของประชาชนมาจัดการได้ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จสุดยอด การดำเนินงานเพื่อการบริหารดังกล่าวจึงต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งภายในองค์กรต่างองค์กร และประชาชนรวมถึงผู้เกี่ยวข้องหรือมีได้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่มีความคิดเห็น กระบวนการวิเคราะห์และพิจารณาตัดสินใจเพื่อการใดๆ ที่สามารถจัดการความขัดแย้ง ความเคลือบแคลงสงสัย ปัญหาหรืออุปสรรคที่เป็นปัจจัย จึงเป็นเป้าประสงค์ที่องค์กรแห่งรัฐตั้งความหวัง เพื่อการดำเนินงานอย่างสูงสุดในอนาคต

2.5 แนวคิด ติดตาม ประเมินผล

จอร์จสัน ไตรทิพจรัส หลักการติดตามและประเมินโครงการ การติดตามและการประเมิน (Monitoring & Evaluation) เป็นคำที่มักจะใช้ควบคู่กัน การติดตามการประเมินจะช่วยให้ผู้บริหารงาน/โครงการทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนหรือไม่มีความก้าวหน้า มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะได้แก้ไข ปัญหาอุปสรรคเหล่านั้น และป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารได้ทันท่วงที นอกจากนี้ยังช่วย ให้ทราบความเหมาะสมของการดำเนินงานและการบรรลุความสำเร็จของงาน/โครงการนั้น “การติดตาม” และ “การประเมิน” เป็นกระบวนการที่แตกต่างกัน มีจุดมุ่งหมายไม่เหมือนกัน แต่กระบวนการทั้งสองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เมื่อนำแนวคิดและหลักการติดตามและประเมินมาประสานใช้ด้วยกันอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถกำกับ ทบทวนและพัฒนางาน/โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงวงจรการดำเนินโครงการ ลำดับขั้นของแผน ความหมายของการ ติดตามและประเมินโครงการ และความสัมพันธ์ระหว่างการติดตามและการประเมิน

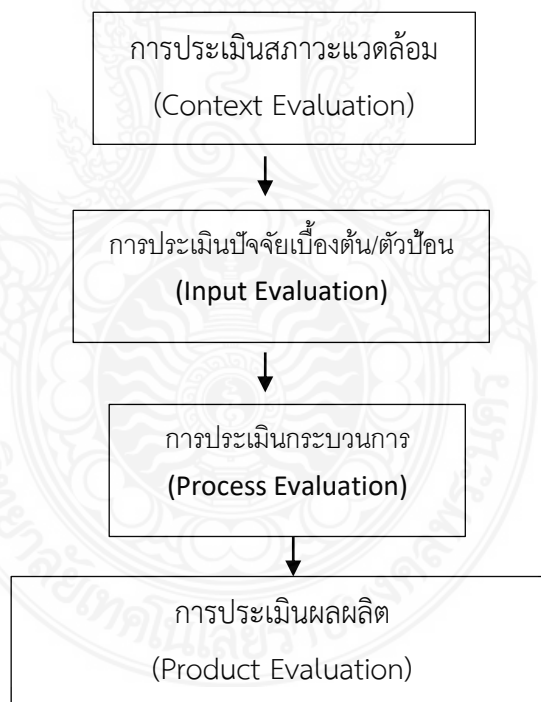
- 1) วงจรการดำเนินโครงการการดำเนินโครงการใดๆ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 3 ส่วน

ดังนั้น การวางแผน (Planning หรือ Project Design) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์อันนำไปสู่การกำหนด รายละเอียดในแต่ละส่วนของโครงการ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน และผลที่คาดว่าจะได้รับ

2) การดำเนินงาน (Implementation) เป็นขั้นตอนของการบริหารงานเพื่อดำเนินกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในส่วนของการวางแผนเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรให้ไปสู่เป้าหมายของโครงการ

3) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินโครงการ เพราะเป็นการติดตามกำกับกับการดำเนินของโครงการ เพื่อปรับปรุงและเพื่อตรวจสอบผลสำเร็จ

แนวคิดในการติดตามและประเมินผล ในปี ค.ศ. 1971 สตีฟเฟิลปิมและคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวง การศึกษาของไทยเพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผล การศึกษาได้อย่างน่าสนใจและ ทันสมัยด้วย นอกจากนี้ สตีฟเฟิลปิม ก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน และรูปแบบของการประเมินอีก หลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model

รูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการ ตั้งแต่บริบท ปัจจัย ป้อน กระบวนการ และผลผลิต (Context, Input, Process and product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการ ทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้ การประเมินด้านบริบท หรือประเมินเนื้อความ (context Evaluation) เป็นการศึกษา ปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผัน

ผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจน แนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็น ปัจจัยป้อน ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวอาจจะจำแนกเป็นบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ทรัพยากร ศักยภาพการบริหารงาน ซึ่งแต่ละปัจจัยก็ยังสามารถแยกย่อยออกไปอีก เช่น บุคคล อาจพิจารณา เป็น เพศ อายุ มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ทักษะ ศักยภาพ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ คุณวุฒิทางการศึกษา ถิ่นที่อยู่และลักษณะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการศึกษาต่อจากการประเมินบริบทและ ปัจจัยป้อนว่า กระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือจุดแข็ง ของกระบวนการบริหารจัดการโครงการที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้แล้ว ำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน เกณฑ์ มาตรฐานนั้น อาจจะกำหนดขึ้นเองหรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ ก็ได้ การติดตามและประเมินผลในปัจจุบันนั้น ตามแนวคิดของ Robert S. Kaplan และ David P. Norton (อัญญา ณ ระนอง, ออนไลน์) ได้เสนอแนวคิด Balanced Scorecard เพื่อใช้ในการวัดผลของ กิจกรรมที่จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงเห็นภาพรวมขององค์กรได้ชัดเจนขึ้น ให้ได้ภาพรวมขององค์กรอย่างสมดุล ขึ้น โดยการวัดผลนอกจากการวัดทางการเงินที่เป็นผลของการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมาแล้ว ต้องมีการวัดผล ด้านกระบวนการบริหารงาน การสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้า ตลอดจนสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ให้แก่ องค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการสร้างอนาคตให้แก่องค์กรด้วย ด้วยแนวคิดนี้ผู้บริหาร สามารถประเมินศักยภาพโดยรวมขององค์กรและความสามารถในการแข่งขันและอนาคตขององค์กรนั้นๆ ได้ ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยขอบเขตหรือองค์ประกอบในการวัดผลตามแนวคิดของBalanced Scorecard ภายใต้มุมมอง แต่ละด้านนั้นจะประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ได้แก่ (1) วัตถุประสงค์(objective) เพื่อเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละมุมมองที่ต้องการจะชี้วัด (2) ตัวชี้วัด (Performance Indication) คือ ตัวชี้วัดนั้นจะแสดงให้เห็นว่าองค์กรได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในแต่ละด้านหรือไม่ (3) เป้าหมาย (Target) คือ เป้าหมายหรือค่าตัวเลขที่ตั้งไว้เพื่อให้องค์กรบรรลุถึงค่านั้นๆ (4) แผนงาน โครงการที่ตั้งใจ (Initiatives) คือ แผนการปฏิบัติงานที่มีการลำดับเป็นขั้นๆ ในการ จัดทำกิจกรรม

ผศ.ดร. ภก.พงศ์เทพ สุธีรวิฑูม กล่าวในเรื่องของ แนวคิดสำคัญในการจัดทำโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน แนวคิดที่มีรากฐานที่สำคัญ ดังนี้

1) การพัฒนาใดก็ตามที่กระทำกับชุมชนนั้น ควรอยู่บนพื้นฐานความเชื่อ ความศรัทธาว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าคนทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความสามารถ และพัฒนาศักยภาพได้ หากคนเหล่านี้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ ได้รับการพัฒนา ก็จะสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ ศักยภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และผลักดันให้ชุมชนของตนเองให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

2) กระบวนการพัฒนาที่เสริมพลังและขีดความสามารถของคนในชุมชน ควรต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติที่เน้นการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมตระหนัก ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วม

ลงทุน ร่วมทำและร่วมรับประโยชน์ บนรากฐานของความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนของชุมชนที่มีอยู่ หรือสามารถจัดหาได้ตามศักยภาพ

3) จากแนวคิดข้างต้น จึงนำ มาสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดทำโครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชนว่า ไม่ใช่มุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาชุมชนหรือการต่อยอดกิจกรรมของชุมชนเท่านั้น แต่ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชน และพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการชุมชน หรือเรียกกันว่า เป็นการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

4) ผลของการพัฒนา จึงต้องการเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆ ในสังคมไปในทางที่ดีขึ้น อาทิเช่น • เกิดการจัดการตนเองของชุมชน • เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการจัดการปัญหาในทุกด้าน ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม และมีเกณฑ์หรือตัวชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่ามีการ เปลี่ยนแปลง มากน้อยเท่าใด • การเกิดความรู้ นวัตกรรมและการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ • เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างมีลำดับ ขั้นตอน ต่อเนื่องกันไปไม่หยุดในลักษณะเป็นพลวัตร

5) การปรับเปลี่ยนมุมมองเรื่องสุขภาวะ สุขภาวะตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล โดยครอบคลุมไม่เพียงเฉพาะปัจเจกบุคคล แต่ครอบคลุมไปถึงครอบครัว ชุมชน และสาธารณะสุข ภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีการเจ็บ ป่วย ตาย พิการ สุขภาวะทางจิต หมายถึง การไม่มีความผิดปกติทางจิต เช่น เครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า ทำร้ายตัวเอง ฆ่าตัวตาย เป็นต้น สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคมในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งรวมถึงการมีบริการ สาธารณสุขทางสังคมที่ดี และมีความสงบ มีสันติภาพ เป็นต้น สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การเข้าถึงความจริง รู้เท่าทัน รู้ในการกระทำว่าสิ่งใดดี สิ่งใด ควรทำ นำไปสู่พฤติกรรมกระทำ ความดี เพื่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสาธารณะ ลดละ ความเห็นแก่ตัว สร้างความเอื้ออาทร สามารถปรับตัวในสังคม ดังนั้น โครงการพัฒนาสุขภาวะชุมชน จึงควรเป็นการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติ กาย จิต สังคม ปัญญา และจิตวิญญาณ และครอบคลุมทั้งระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยรวม

6) ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะสามารถแบ่งเป็น 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกการ ดำเนินงาน ด้านสุขภาวะ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคน ที่สำคัญได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม วิถีชีวิต จิตวิญญาณ ทำให้สุขภาวะของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน กลุ่มคนที่มักต้องการ การดูแล มักได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มคน ชายขอบ กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

สุขภาวะชุมชนจะเกิดขึ้นได้ต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และจะเป็นฐานของการปฏิรูป ประเทศไทย ท่ามกลางวิกฤตในหลายด้านของประเทศและเชื่อมโยงกับวิกฤตของโลก ทำให้ปัญหาสังคมไทย มีความซับซ้อน รุนแรง และมีความขัดแย้งกันมากขึ้น สาเหตุหลักคือ มีความเหลื่อมล้ำและความไม่ เป็นธรรมในทุกระดับของสังคม ด้วยโครงสร้างการจัดการที่รวมศูนย์อำนาจ และวางบทบาทการจัดการ อยู่ที่รัฐ ทำให้ชุมชนตกอยู่ใน ภาวะพึ่งพิงตลอดเวลา ไม่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาและแก้ปัญหาด้วย ตนเอง และโดยโครงสร้างดังกล่าวบุคลากรของรัฐไม่สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้น และมีขนาดความ รุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่ เปลี่ยนวิธีคิดและวิธีจัดการ ทิศทางการปฏิรูปประเทศ จึงเป็นไปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็น

ธรรมของสังคม โดยทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เพิ่มอำนาจให้ชุมชนจัดการตนเอง ชุมชนต้องสามารถกำหนดทิศทางอันเป็นอนาคต ของตนเอง และต้องสามารถกำหนดแนวทาง กระบวนการ กลไก เพื่อการจัดการตนเองตามบริบทและความ ต้องการที่เหมาะสมกับชุมชน

ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความเป็นชุมชนเกิดขึ้นเมื่อคนในชุมชนมารวมตัวกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีวิถีดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกัน ความเป็นหนึ่งเดียวกัน ตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือข่าย จนกระทั่ง ถึงระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล หรือ ระดับที่ใหญ่ขึ้น ความเป็นชุมชนจะคงอยู่และแน่นเหนียวขึ้นกับความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งหมายความถึงการที่ กลุ่มคนที่หลากหลายของชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เพียงไร นอกจากนี้ชุมชนที่เข้มแข็งยังต้องเกิดจากความสมานฉันท์ของคนในชุมชน แต่ละคนต้องรู้บทบาท หน้าที่ของตัวเอง ขณะเดียวกันก็ต้องรู้ว่าคนอื่น ๆ มีบทบาท หน้าที่อย่างไร และแต่ละคนต้องรู้คุณค่าของ กันและกันในการทำงานร่วมกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชน ณ ชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบไปด้วย รูปแบบการวิจัย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชน ณ ชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชน ณ ชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

- ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำครอบครัวในชุมชน ณ ชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

- ขอบเขตด้านเนื้อหา กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษาทบทวนเอกสารการวิจัย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮน และ อัพฮอฟ ประกอบด้วยแนวคิด 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการเข้าอาศัยในชุมชน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพในชุมชนและการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน

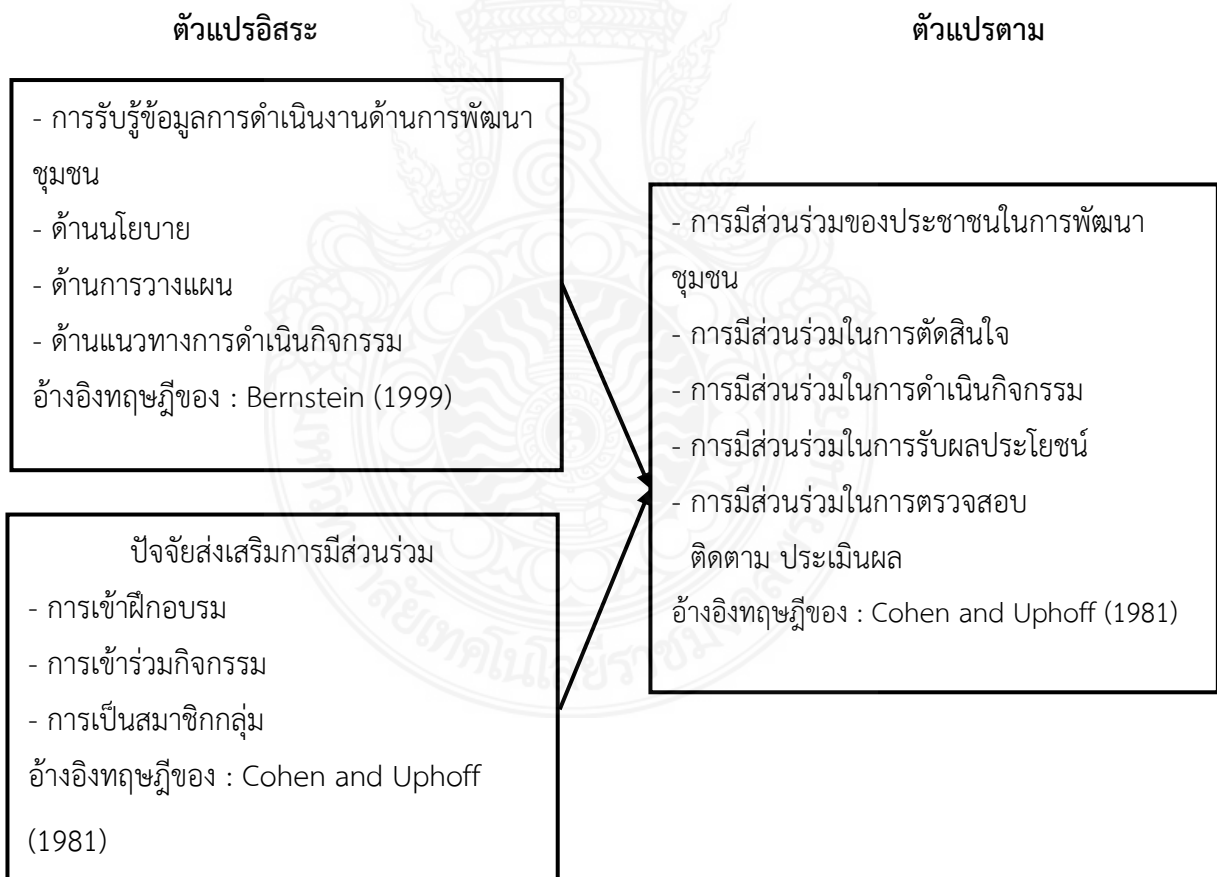
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น จังหวัดปราจีนบุรี มี 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

- ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม 2562- เดือนกันยายน 2563

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้การดำเนินงานวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มี 4 ด้าน ตามกรอบการวิจัย ประกอบไปด้วย

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

- 1) แบบสอบถาม Questionnaire ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
 - แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้ คือ
 - ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้
 - คะแนน 5 หมายความว่าท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด
 - คะแนน 4 หมายความว่าท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก
 - คะแนน 3 หมายความว่าท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง
 - คะแนน 2 หมายความว่าท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อย
 - คะแนน 1 หมายความว่าท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด
 - ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในแบบสอบถามงานวิจัยแล้วได้นำข้อมูลที่ได้นำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ สถิติทางสังคมศาสตร์โดยมีการใช้สถิติดังนี้

- 1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พรรณนาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการ

ประเมินผล (Evaluation) สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานในการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่มีตัวแปร 2 ตัวเลือก และการทดสอบค่า (F-Test) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 ตัวเลือกขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Aariance : One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกณฑ์การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean = \bar{X}) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็น 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00 มีส่วนร่วมในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.99 มีส่วนร่วมในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49 มีส่วนร่วมในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49 มีส่วนร่วมในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49 มีส่วนร่วมในระดับ น้อยที่สุด

3) ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะผู้วิจัย ทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็น ที่กำหนดไว้จาก นั้น ทำการวิเคราะห์โดยใช้แจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

3.6 วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

ข้อมูลนำเสนอทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ Percentage ข้อมูลความคิดของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (บาท/เดือน) ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพในชุมชน นำเสนอในรูปตาราง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม นำเสนอในรูปตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายระดับการรับรู้

ตอนที่ 3 ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม นำเสนอในรูปตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล นำเสนอในรูปตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการอธิบายระดับการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression) เพื่อทดสอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน

ตอนที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การทำวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ความสะดวกในการวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่มีความหมายดังนี้

x	แทน	ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
Sig.	แทน	นัยสำคัญทางสถิติ
t	แทน	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
F	แทน	การวิเคราะห์ความแปรปรวน
*	แทน	ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
**	แทน	ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตอนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เป็นการนำเสนอและอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ (บาท/เดือน) ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และสถานภาพในชุมชน โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังตาราง

4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=250)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	48	42.86
หญิง	64	57.14
รวม	112	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	8	7.14
20 – 40 ปี	57	50.89
41 – 60 ปี	45	40.18
60 ปีขึ้นไป	2	1.79
รวม	112	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	84	75.00
ปริญญาตรี	25	22.32
สูงกว่าปริญญาตรี	3	2.68
รวม	112	100.00
4. อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	7	6.25
เกษตรกร	68	60.71
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	27	24.11
รับจ้าง	10	8.93
รวม	112	100.00
5. รายได้ (บาท/เดือน)		
ต่ำกว่า 15,000 บาท	55	49.11
15,000 – 20,000 บาท	32	28.57
20,001 – 25,000 บาท	20	17.86
25,001 บาท ขึ้นไป	5	4.46

รวม	112	100.00
6. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน		
ต่ำกว่า 5 ปี	3	2.68
5-10 ปี	46	41.07
มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป	63	56.25
รวม	112	100.00
7. สถานภาพในชุมชน		
เป็นผู้นำชุมชน/สมาชิก อบต./ หัวหน้ากลุ่ม เป็นลูกบ้าน	12	10.71
รวม	112	100.00

จากตาราง 4.1 สามารถอธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 112 คน ดังนี้

1. เพศ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 ตามลำดับ

2. อายุ ประชาชนส่วนใหญ่ อายุ 20 – 40 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.89 รองลงมา ได้แก่ อายุ 41 – 60 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 40.18 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน และ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และ 1.79 ตามลำดับ

3. ระดับการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่การศึกษา อยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 84 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.00 รองลงมา คือ การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.32 และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.68 ตามลำดับ

4. อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ อาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 60.71 รองลงมา ได้แก่ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 24.11 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ อาชีพรับจ้าง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 10 คน และ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93 และ 6.25 ตามลำดับ

5. รายได้ (บาท/เดือน) ประชาชนส่วนใหญ่รายได้ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็น ร้อยละ 49.11 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ รายได้ 15,000 – 20,000 บาท และ รายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 32 คน และ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และ 17.86 ตามลำดับ ส่วนรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป มีเป็นส่วนน้อยเพียง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46

6. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมา ได้แก่ อาศัยอยู่ในชุมชน 5 – 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.07 และอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.68

7. สถานภาพในชุมชน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพเป็นลูกบ้าน จำนวน 100 คน คิดเป็น ร้อยละ 89.29 และเป็นผู้นำชุมชน/สมาชิก อบต./หัวหน้ากลุ่ม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71

ตอนที่ 2 ระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

เป็นการนำเสนอระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทาง การดำเนินกิจกรรม นำเสนอในรูปแบบตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation) ในการอธิบายระดับการรับรู้ ดังนี้

ตาราง 4.2 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้

การรับรู้	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการรับรู้
ด้านนโยบาย	4.66	0.50	มากที่สุด
ด้านการวางแผน	4.59	0.54	มากที่สุด
ด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.62	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 4.2 พบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย อยู่ระดับที่สูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมาคือ การรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม และการรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผน ที่ค่าเฉลี่ย 4.60 และ 4.59 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.50 - 0.55 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้านกระจายตัวค่อนข้างน้อย

ตาราง 4.3 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย

การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการรับรู้
1. มีนโยบายให้ความช่วยเหลือ และหรือ หรือจัดให้มีระบบสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	4.66	0.53	มากที่สุด
2. มีนโยบายการให้ความช่วยเหลือและ/หรือ มีนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอาสา ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น	4.66	0.53	มากที่สุด

การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการรับรู้
3. มีนโยบายให้ความช่วยเหลือ และหรือหรือจัดให้มีระบบสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน	4.66	0.53	มากที่สุด
4. มีนโยบายความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านอาชีพ การศึกษา การกีฬา และสุขอนามัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4.68	0.63	มากที่สุด
รวม	4.66	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 4.3 พบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการรับรู้ข้อมูลมีนโยบายความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านอาชีพ การศึกษา การกีฬา และสุขอนามัย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ระดับที่สูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมาคือ มีนโยบายการให้ความช่วยเหลือ และ/หรือจัดให้มีระบบสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน และมีนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ค่าเฉลี่ย 4.66 และ 4.65 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.63 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้านกระจายตัวค่อนข้างน้อย

ตาราง 4.4 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผน

การรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการรับรู้
1. มีการบริหารจัดการแนวทางในการพัฒนาชุมชน สู่การเป็นชุมชนที่ปรารถนา	4.60	0.53	มากที่สุด
2. มีการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยงรองรับ เมื่อเกิดปัญหาและผลกระทบด้านกำลังคน และสิ่งแวดล้อม	4.58	0.55	มากที่สุด
3. มีแผนการเสริมสร้างการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาตามศักยภาพของชุมชน	4.60	0.63	มากที่สุด
รวม	4.59	0.54	มากที่สุด

จากตาราง 4.4 พบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผนของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการบริหารจัดการ แนวทางในการพัฒนาชุมชน ผู้การเป็นชุมชนที่ปรารถนา และมีแผนการเสริมสร้างการกำหนดทิศทางและ แนวทางการพัฒนาตามศักยภาพชุมชน อยู่ระดับที่สูงที่สุดเท่ากัน ที่ค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ มีการ วางแผนบริหารจัดการความเสี่ยงรองรับ เมื่อเกิดปัญหาและผลกระทบด้านกำลังคน และสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่า อยู่ระหว่าง 0.53 - 0.63 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผนการ ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างน้อย

ตาราง 4.5 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาชุมชน

การรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนา ชุมชน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับการรับรู้
1. ผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่ให้ความ ความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	4.59	0.67	มากที่สุด
2. ผู้นำชุมชนเน้นการลงมือปฏิบัติงาน แบบมีส่วนร่วมกับประชาชน	4.54	0.63	มากที่สุด
3. ผู้นำชุมชนมีค่านิยมที่ดีต่อสังคม และ มีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย	4.61	0.66	มากที่สุด
4. ผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่สร้าง ความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคมโดย คำนึงถึงการป้องกันผลกระทบที่ อาจจะเกิดขึ้น	4.66	0.62	มากที่สุด
5. ผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะให้ ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและ สภาพแวดล้อมที่ดี	4.64	0.60	มากที่สุด
6. ผู้นำชุมชนสนับสนุนให้ชุมชนมีความ เข้มแข็ง และต้องการสื่อสารให้สังคม รับรู้ถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชน	4.62	0.63	มากที่สุด
รวม	4.60	0.55	มากที่สุด

จากตาราง 4.5 พบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคมโดยคำนึงถึงการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดี และผู้นำชุมชนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และต้องการสื่อสารให้สังคมรับรู้ถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชนมีค่านิยมที่ดีต่อสังคม และมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชนเน้นการลงมือปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64, 4.62, 4.61, 4.59 และ 4.54 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-0.67 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างน้อย

ตอนที่ 3 ระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบถาม

เป็นการนำเสนอระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นด้านการเข้าฝึกอบรม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม นำเสนอในรูปแบบตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation) ในการอธิบายระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ดังนี้

ตาราง 4.6 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ
ด้านการเข้าฝึกอบรม	2.81	1.25	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม	3.14	1.31	ปานกลาง
ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม	2.87	1.31	ปานกลาง
รวม	2.94	1.22	ปานกลาง

จากตาราง 4.6 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.22 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยส่งเสริมด้านการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.14 รองลงมา คือ ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม และด้านการเข้าฝึกอบรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 และ 2.81 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.25 - 1.31 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมกระจายตัวสูง ตาราง 4.7 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเข้าฝึกอบรม

ปัจจัยส่งเสริมด้านการเข้าฝึกอบรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ
1. ท่านได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานการพัฒนาชุมชนตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	2.82	1.27	ปานกลาง
2. ท่านเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนบ่อยเพียงใด	2.81	1.26	ปานกลาง
รวม	2.81	1.25	ปานกลาง

จากตาราง 4.7 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ท่านได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานการพัฒนาชุมชนตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 2.82 รองลงมาคือ ท่านเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนบ่อยเพียงใด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.26 - 1.27 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเข้าฝึกอบรมกระจายตัวสูง

ตาราง 4.8 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรม

ปัจจัยส่งเสริมด้านการเข้าร่วมกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมสร้างแรงจูงใจที่จะให้เพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาชุมชน	3.05	1.26	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ทุกครั้งที่มีการกิจกรรม	3.24	1.42	ปานกลาง
รวม	3.14	1.31	ปานกลาง

จากตาราง 4.8 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับสูงสุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.24 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมสร้างแรงจูงใจที่จะให้เพื่อนบ้านเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.26 - 1.42 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกระจายตัวสูง

ตาราง 4.9 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปัจจัยส่งเสริมด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ
1. ท่านสมัครใจเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน	2.88	1.35	ปานกลาง
2. ท่านมีการแบ่งกลุ่มสนทนา เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน	2.86	1.32	ปานกลาง
รวม	2.87	1.31	ปานกลาง

จากตาราง 4.9 พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ท่านสมัครใจเป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับสูงสุด ที่ค่าเฉลี่ย 2.88 รองลงมาคือ ท่านมีการแบ่งกลุ่มสนทนา เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.32 - 1.35 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มกระจายตัวสูง

ตอนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

เป็นการนำเสนอระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งเป็นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล นำเสนอในรูปแบบตาราง โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation) ในการอธิบายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ตาราง 4.10 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมของพนักงาน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.97	1.13	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	3.76	1.44	มาก
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.50	0.62	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล	2.99	1.10	ปานกลาง
รวม	3.55	0.84	มาก

จากตาราง 4.10 พบว่า ประชาชนของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 ส่วนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับ ปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 และ 2.97 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ที่ 0.84 สำหรับภาพรวมแสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนค่อนข้างแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ที่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.62 - 1.44

ตาราง 4.11 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับการมี ส่วนร่วม
1. ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ และพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิด ปัญหาต่อการพัฒนาชุมชน	3.00	1.17	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมี เหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชน ตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการ พัฒนาชุมชน	2.97	1.17	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน วางแผน ประชุม หรือคัดเลือก กิจกรรมโครงการการพัฒนาชุมชน	2.96	1.16	ปานกลาง
รวม	2.97	1.13	ปานกลาง

จากตาราง 4.11 พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตัดสินใจของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ใน ระดับปานกลาง โดยที่ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.00 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนวางแผน ประชุม หรือคัดเลือกกิจกรรมโครงการการพัฒนาชุมชน ที่ค่าเฉลี่ย 2.97 และ 2.96 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.16 - 1.17 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างสูง

ตาราง 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาชุมชน	3.76	1.46	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน	3.79	1.45	มาก
3. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน	3.75	1.45	มาก
รวม	3.76	1.44	มาก

จากตาราง 4.12 พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการดำเนินกิจกรรมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และเมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับ มาก โดยที่ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกรรมการชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.79 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน ที่ค่าเฉลี่ย 3.76 และ 3.75 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 1.45 - 1.46 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างสูง

ตาราง 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนจากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ	4.53	0.67	มากที่สุด
2. ท่านเห็นว่าการพัฒนาชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	4.47	0.66	มาก
รวม	4.50	0.62	มากที่สุด

จากตาราง 4.13 พบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โดยที่ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนจากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาคือ ท่านเห็นการพัฒนาชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.66 - 0.67 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างแตกต่างกัน

ตาราง 4.14 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลของประชาชน ด้านการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D)	ระดับการมี ส่วนร่วม
1. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลงาน และสภาพปัญหา อุปสรรคในการ ดำเนินงานการพัฒนาชุมชน	2.98	1.11	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการ ปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ ต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน	2.98	1.11	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการ ปรับปรุงแผนงานการพัฒนาชุมชน	3.02	1.16	ปานกลาง
รวม	2.99	1.10	ปานกลาง

จากตาราง 4.14 พบว่า การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล ในการดำเนินงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ทุกข้อ อยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง แผนงานการพัฒนาชุมชน สูงที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.02 รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลงาน และสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการ ปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการต่างๆ ในการพัฒนาชุมชน ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.98

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ ระหว่าง 1.11 - 1.16 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างสูง

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความแตกต่างของกระบวนการรับรู้และปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยเลือกใช้เทคนิค Stepwise และการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05 ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1

ประชาชน ในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินงาน มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

ตาราง 4.15 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

Correlations				
	นโยบาย	การวางแผน	แนวทางการดำเนินกิจกรรม	การมีส่วนร่วมของพนักงาน
นโยบาย	1.000	.411**	.533**	.295**
การวางแผน		1.000	.611**	.263**
แนวทางการดำเนินกิจกรรม			1.000	.294**
การมีส่วนร่วมของพนักงาน				1.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญที่ .05

จากตาราง 4.15 แสดงถึงความสัมพันธ์ของการรับรู้ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน ด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การรับรู้ข้อมูลโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .347$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r = .295$)

ตาราง 4.16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการรับรู้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.347 ^a	.120	.110	.792

a. Predictors: (Constant), ดำเนินกิจกรรม, การวางแผน, นโยบาย

จากตาราง 4.16 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ค่า R แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระการรับรู้ คือ ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม กับตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จากตารางค่าที่ได้มีค่าไม่เข้าใกล้ 1 แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย คือเมื่อตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ค่า R Square แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระของการรับรู้ที่มีต่อ ตัวแปรตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน 12.00% ส่วนอีก 88.00% จะเป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในแบบสอบถาม หรืออาจกล่าวได้ว่าตัวอิสระการรับรู้ สามารถทำนายระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนได้ 12.00%

ผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square แสดงถึง R Square ที่ปรับแก้แล้ว แสดงให้เห็นว่า ถ้าตัวแปรอิสระมีการเปลี่ยนแปลง ตัวแปรตามจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตาม 11.00%

ผลการวิเคราะห์ค่า Std. Error of the Estimate แสดงถึงค่าที่แสดงระดับของความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการใช้ตัวแปรอิสระการรับรู้มาพยากรณ์ตัวแปรตาม อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อาจจะมี ความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดประมาณ .792

ตาราง 4.17 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของระดับการรับรู้ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	21.177	3	7.059	11.227	.000 ^b
	Residual	154.675	246	.629		
	Total	175.852	249			

a. Dependent Variable: การมีส่วนร่วม

b. Predictors: (Constant), ดำเนินกิจกรรม, การวางแผน, นโยบาย

จากตาราง 4.17 แสดงให้เห็นว่าการทดสอบสมมติฐานจะพิจารณาจากค่า F หรือค่า Sig. โดยผลการวิเคราะห์ค่า F = 11.227 แสดงถึงตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการรับรู้ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินงาน อย่างน้อย 1 ตัว มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ค่า Sig. แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เนื่องจากค่า Sig. จากตารางที่โปรแกรมคำนวณได้คือ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสอดคล้องกับสมมติฐาน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่าการรับรู้ด้านนโยบายด้าน การวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4.18 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบที่เหมาะสมของระดับการรับรู้ของประชาชน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

การรับรู้ข้อมูล	B	S.E.	β	t	p-value	Tolerance	VIF
1 (Constant)	.475	.537	-	.885	.377	-	-
นโยบาย	.298	.118	.180	2.528*	.012	.704	1.420
การวางแผน	.168	.118	.109	1.427	.155	.617	1.621
แนวทางการดำเนินกิจกรรม	.201	.125	.132	1.605	.110	.532	1.881

R=.347, R²=.120, Adj R² =.110, F = 11.227, p-value = .000

*ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.18 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ตัวแบบที่เหมาะสมที่ใช้พยากรณ์การรับรู้ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมด้านความการพัฒนาชุมชนของประชาชน พบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน มีค่า p-value เท่ากับ .012 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ด้านนโยบาย เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ระดับการรับรู้ข้อมูลของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การรับรู้ข้อมูล ด้านนโยบาย มีค่า Tolerance เท่ากับ .704 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 1.420 ด้านการวางแผน มีค่า Tolerance เท่ากับ .617 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 1.621 และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม มีค่า Tolerance เท่ากับ .532 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 1.881 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม ไม่เกินความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เนื่องจากมีค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า .2 และค่า VIF ไม่เกิน 10

จากตารางค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ในรูปแบบคะแนนดิบ (B) มีค่าเท่ากับ .298, .168 และ .201 แสดงว่าตัวแปรที่สามารถ

พยากรณ์การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ด้านนโยบาย (X_1) ด้านการวางแผน (X_2) และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม (X_3) โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ร้อยละ 11.00 ดังสมการข้างล่าง

สมการพยากรณ์การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = .475 + .298X_1 + .168X_2 + .201X_3$$

สมการพยากรณ์การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .180X_1 + .109X_2 + .132X_3$$

สมมติฐานที่ 2

ประชาชนในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชน ประกอบด้วย การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

ตาราง 4.19 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

Correlations

ตัวแปร	การเข้าฝึกอบรม	การเข้าร่วมกิจกรรม	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	การมีส่วนร่วมของพนักงาน
การเข้าฝึกอบรม	1.000	.815**	.866**	.773**
การเข้าร่วมกิจกรรม		1.000	.844**	.841**
การเป็นสมาชิกกลุ่ม			1.000	.765**
การมีส่วนร่วมของพนักงาน				1.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญที่ .05

จากตาราง 4.19 แสดงถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยส่งเสริมการเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .855$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมพบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการเข้าฝึกอบรม และการเข้าร่วมกิจกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r = .773$) และ ($r = .841$)

ตาราง 4.20 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.855 ^a	.731	.727	.438

a. Predictors: (Constant), การเป็นสมาชิกกลุ่ม, การเข้าร่วมกิจกรรม, การเข้าฝึกอบรม

จากตาราง 4.20 แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ค่า R แสดงถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระของปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม กับตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน จากตารางค่าที่ได้มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมาก คือเมื่อตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้นหรือลดลง อีกตัวแปรหนึ่งจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ค่า R Square แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระของปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านการฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน 73.10% ส่วนอีก 26.90% จะเป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในแบบสอบถาม หรืออาจกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระของปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม สามารถทำนายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน ได้ 73.10%

ผลการวิเคราะห์ค่า Adjusted R Square แสดงถึง R Square ที่ปรับแก้แล้ว แสดงให้เห็นว่า ถ้าตัวแปรอิสระมีการเปลี่ยนแปลง ตัวแปรตามจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตาม 72.70%

ผลการวิเคราะห์ค่า Std. Error of the Estimate แสดงถึงค่าที่แสดงระดับของความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการใช้ตัวแปรอิสระปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม มาพยากรณ์ตัวแปรตามอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน อาจจะมี ความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดประมาณ .438

ตาราง 4.21 ผลการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	128.501	3	42.834	222.530	.000 ^b
Residual	47.351	246	.192		
Total	175.852	249			

- a. Dependent Variable: การมีส่วนร่วม
 b. Predictors: (Constant), การเป็นสมาชิกกลุ่ม, การเข้าร่วมกิจกรรม, การเข้าฝึกอบรม

จากตาราง 4.21 แสดงให้เห็นว่าการทดสอบสมมติฐานจะพิจารณาจากค่า F หรือค่า Sig. โดยผลการวิเคราะห์ค่า F = 222.530 แสดงถึงตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว มีอิทธิพลต่อ ตัวแปรตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างน้อย 1 ตัว มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ค่า Sig. แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เนื่องจากค่า Sig. จากตารางที่โปรแกรมคำนวณได้คือ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ .05 ดังนั้นทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความสอดคล้องกับสมมติฐาน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4.22 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบที่เหมาะสมของระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม	B	S.E.	β	t	p-value	Tolerance	VIF
1 (Constant)	1.806	.073	-	24.603	.000	-	-
การเข้าฝึกอบรม	.157	.047	.234	3.355*	.001	.225	4.450
การเข้าร่วมกิจกรรม	.391	.041	.613	9.433*	.000	.259	3.858
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	.028	.048	.044	.589	.589	.193	5.185

R=.855, R²=.731, Adj R²=.727, F = 222.530, p-value = .000

*ความเชื่อมั่นที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4.22 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ตัวแบบที่เหมาะสมที่ใช้พยากรณ์ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรม และการเข้าฝึกอบรม มีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน มีค่า p-value เท่ากับ .000 และ .001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า การเข้าร่วมกิจกรรม และการเข้าฝึกอบรม เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเข้าฝึกอบรม มีค่า Tolerance เท่ากับ .225 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 4.450 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่า Tolerance เท่ากับ .259 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 3.858 และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีค่า Tolerance เท่ากับ .193 ส่วนค่า VIF เท่ากับ 5.185 แสดงให้เห็น

ว่า การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่เกินความสัมพันธ์ เชิงพหุระหว่างตัวแปร (Multicollinearity) เนื่องจากมีค่า Tolerance ไม่ต่ำกว่า .2 และค่า VIF ไม่เกิน 10

จากตารางค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

ในรูปแบบคะแนนดิบ (B) มีค่าเท่ากับ .157, .391 และ .028 แสดงว่าตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ได้แก่ ด้านการเข้าฝึกอบรม (X_4) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม (X_5) และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม (X_6) โดยทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน ร้อยละ 72.70 ดังสมการข้างล่าง

สมการพยากรณ์ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชน โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = 1.806 + .157X_4 + .391X_5 + .028X_6$$

สมการพยากรณ์ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาชุมชน โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .234X_4 + .613X_5 + .044X_6$$

ตอนที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 4.23 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนของพนักงาน ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน	ยอมรับ
สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การเข้าฝึกอบรม การเข้าร่วมกิจกรรม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน	ยอมรับ

ผลการทดสอบสมมติฐานตามตาราง 4.23 สามารถสรุปได้ว่า ผลการศึกษาที่สอดคล้องสมมติฐาน คือ การรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน และปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม
3. เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี

การศึกษาวินิจฉัย ครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methodology Research โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ Quantitative Research โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ Survey Research มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คือผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนที่สุ่มจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 112 คน โดยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Close-Ended Question) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ สภาพชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนลักษณะคำถามแบบปลายเปิด Close Ended Question ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการตัดสินใจ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมประมวผล โดบแบ่งคำถามออกเป็นด้านละ 8 ข้อคำถาม รวมทั้งสิ้น 32 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Close Ended Question) และตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านขอนแก่น อ.เมือง จังหวัดปราจีนบุรี ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Question) จำนวน 4 ข้อ โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามในพื้นที่ทำการวิจัย ตรวจสอบ คัดเลือก แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ 112 ชุด ครอบคลุมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบปลายเปิดและในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบเชิงลึก In-depth Interview กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key Informants นั้น ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูล ที่ตามสาระสำคัญเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ Data Grouping จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประมวผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบ

บริบท Content Analysis Techniques โดยมีรายละเอียดในการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอมือ จังหวัดปราจีนบุรี” ผู้ทำการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็นการสรุปผลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มชุมชนดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรในกลุ่มตัวอย่างที่กรอแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 อายุประชาชนส่วนใหญ่ อายุ 20 – 40 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.89 รองลงมาได้แก่ อายุ 41 – 60 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 40.18 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ อายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน และ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และ 1.79 ระดับการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ การศึกษา อยู่ในระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 84 คน คิดเป็น ร้อยละ 75.00 รองลงมา คือ การศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็น ร้อยละ 22.32 และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.68 ตามลำดับ อาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ อาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 60.71 รองลงมา ได้แก่ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 24.11 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ อาชีพรับจ้าง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 10 คน และ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93 และ 6.25 รายได้ (บาท/เดือน) ประชาชนส่วนใหญ่รายได้ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 49.11 รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ รายได้ 15,000 – 20,000 บาท และ รายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 32 คน และ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 และ 17.86 ตามลำดับ ส่วนรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป มีเป็นส่วนน้อยเพียง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 รองลงมาได้แก่ อาศัยอยู่ในชุมชน 5 – 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 41.07 และอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.68

สถานภาพในชุมชน ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพเป็นลูกบ้าน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 89.29 และเป็นผู้นำชุมชน/สมาชิก อบต./หัวหน้ากลุ่ม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 10.71

5.1.2 อภิปรายผลระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน

เป็นการนำเสนอระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นด้านนโยบาย ด้านการวางแผน และด้านแนวทาง การดำเนินกิจกรรม นำเสนอในรูปแบบตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation) ในการอธิบายระดับการรับรู้ พบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายอยู่ระดับที่สูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.66 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.50 - 0.55 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้านกระจายตัวค่อนข้างน้อย จากตาราง 4.3 พบว่า การรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยการรับรู้ข้อมูลมีนโยบายความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านอาชีพ การศึกษา การกีฬา และสุขภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ระดับที่สูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.68 รองลงมาคือ มีนโยบายการให้ความช่วยเหลือ และ/หรือจัดให้มีระบบสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน และมีนโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอาสาสมัครกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นที่ค่าเฉลี่ย 4.66 และ 4.65 ตามลำดับ

สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.63 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลด้านนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาหมู่บ้านกระจายตัวค่อนข้างน้อย การรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผนของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการบริหารจัดการแนวทางในการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมเป็นชุมชนที่ปรารถนา และมีแผนการเสริมสร้างการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาตามศักยภาพชุมชน อยู่ระดับที่สูงที่สุดเท่ากัน ที่ค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาคือ มีการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยงรองรับ เมื่อเกิดปัญหาและผลกระทบด้านกำลังคน และสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 สำหรับการกระจายของคะแนนของข้อมูลนั้นจะพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.63 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข้อมูลด้านการวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนกระจายตัวค่อนข้างน้อย การรับรู้ข้อมูลด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อสังคมโดยคำนึงถึงการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.66 รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดี และผู้นำชุมชนสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และ

ต้องการสื่อสารให้สังคมรับรู้ถึงความตั้งใจในการพัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชนมีค่านิยมที่ดีต่อสังคม และมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้นำชุมชนมีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และผู้นำชุมชนเน้นการลงมือปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมกับประชาชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64, 4.62, 4.61, 4.59 และ 4.54 ตามลำดับ

5.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ในการศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชนบ้านขอนแก่น ขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี”

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน “ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ท่านได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานการพัฒนาชุมชนตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 2.82 รองลงมา คือ ท่านเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนบ่อยเพียงใด

การนำเสนอระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นด้านการเข้าฝึกอบรม ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม นำเสนอในรูปแบบตารางโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) คือค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standart Deviation) ในการอธิบายระดับปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.22 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยส่งเสริมด้านการเข้าร่วมกิจกรรม อยู่ในระดับสูงที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 3.14 ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการเข้าฝึกอบรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการฝึกอบรมทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง โดยที่ท่านได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้แผนงานการพัฒนาชุมชนตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม, การประเมินองค์ประกอบเครื่องปั้นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและ
การมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี 2551 กรุงเทพมหานคร : บริษัทก๊อปปี้ (ประเทศไทย)
จำกัด, 2550
- จิตจำนง กิติเกียรติ. การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527
- อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์. การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม กรุงเทพมหานคร :
โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
- สมยศ ทุ่งหว้า. การพัฒนาชนบท สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- _____ .สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2560) กรุงเทพมหานคร.
บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด . 2555
- วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-
ธันวาคม 2563| 30
- วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี ที่ 26 ฉบับที่ 50 มกราคม - เมษายน 2561
- วารสารรัชตภาคย์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 34 พฤษภาคม – มิถุนายน 2563 - TCI กลุ่มที่ 2 มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ปี 2563-2567
- <https://www.cargill.co.th/th>

ไม่มีเนื้อหาจากต้นฉบับ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางลลิตา จูมโสภา
ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์
สังกัดหน่วยงาน	สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ ศูนย์พัฒนชกการพระนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โทรศัพท์ที่ทำงาน : 02-665-3555 ต่อ 2335 มือถือ : 089-002-4167 อีเมล : lalida.j@rmutp.ac.th
ประวัติการศึกษา	บธ.ม. การจัดการ 2556 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร บธ.บ. การจัดการทั่วไป 2545 มหาวิทยาลัยสยาม
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2563 ประสานงานสหกิจคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. 2552 หัวหน้างานแผนกคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. 2551 หัวหน้างานกีฬาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. 2550 อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พ.ศ. 2543 อาจารย์ประจำวิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
ผลงานทางวิชาการ	ลลิตา จูมโสภา ปารีชาติ ชวนรักธรรม, ธนวัฒน์ สุดจิตรสมโภชน์,. 2563. แนวทางการเพิ่ม ประสิทธิภาพการขนส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ และพัสดุไปรษณีย์ ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด. วารสารวิชาการ. สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, พะเยา, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2563, ลลิตา จูมโสภา 2563. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านของชุมชน บ้านขอนแก่น อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี 1 กันยายน 2562 - กันยายน 2563,